

Šumski vrtići u Istri

Ivančić Pek, Nikol

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:052954>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NIKOL IVANČIĆ PEK

ŠUMSKI VRTIĆI U ISTRI

Diplomski rad

Pula, rujan 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NIKOL IVANČIĆ PEK

ŠUMSKI VRTIĆI U ISTRI

Diplomski rad

JMBAG: 0303029698, izvanredni student

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Aktivni odgoj djece u prirodi

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom _____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu diplomskog radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

ZAHVALA

Svoj diplomski rad „Šumski vrtići u Istri“ želim započeti riječima zahvale svima koji su svojim doprinosom omogućili uspješan završetak ovog istraživanja.

Prije svega, želim se zahvaliti svojim roditeljima, sestri, suprugu i cijeloj obitelji, jer su oni temelj mog uspjeha i sreće. Njihova neizmjerana podrška, ljubav i vjera u mene bili su snažan vjetar u leđa tijekom svih godina mog života. Bez njihove podrške i ulaganja u moje obrazovanje i razvoj, ne bih bila ono što jesam danas. Posebnu zahvalu upućujem svojoj zvijezdi na nebu, babi Miri, koja je uvijek bila moj nepokolebljivi oslonac i nepresušna inspiracija. Njena ljubav i mudrost su me uvijek vodili i motivirali da ostvarim svoje snove. Hvala joj što je uvijek bila tu za mene, pružajući mi neizmjernu podršku i ohrabrenje u svakom trenutku mog života. Također, želim se zahvaliti prijateljima na potpori i motivaciji koju su mi pružali kroz sve izazove i uspone. Hvala vam što ste uvijek vjerovali i bili uz mene.

Nadalje, želim izraziti iskrenu zahvalnost svojoj mentorici i profesorici, Sandri Kadum na stručnom vodstvu, potpori i dragocjenim savjetima tijekom cijelog procesa izrade ovog rada. Vaše strpljenje i podrška bili su ključni u mom napretku i razumijevanju teme.

Također, zahvaljujem se osnivačicama šumskog vrtića „Šumska djeca“ i šumskog ateljea „Šumske boje – il bosco colorato“, gospođi Francesci Miličević i gospođi Elsi Demark Mazalović. Vaša ljubav prema prirodi i predanost obrazovanju djece u prirodnom okruženju bila je inspirativna i pružila mi neprocjenjive uvide za istraživanje.

Na kraju, zahvaljujem svima koji su na bilo koji način doprinijeli ovom radu. Nadam se da će ovo istraživanje doprinijeti promicanju šumskih vrtića kao važnog oblika obrazovanja za našu djecu i buduće generacije.

Nikol Ivančić Pek

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ŠUMSKA PEDAGOGIJA	3
2.1. Razvoj šumske pedagogije.....	4
2.2. Načela šumske pedagogije	6
3. POJAM ŠUMSKOG VRTIĆA.....	8
3.1. Razvoj šumskih vrtića.....	9
4. UTJECAJ PRIRODNOG OKRUŽENJA NA RAZVOJ DJECE	11
4.1. Senzorna integracija djece u prirodi	12
5. IGRA NA OTVORENOM	14
5.1. Fizički razvoj kroz igru na otvorenom	16
5.2. Emocionalni razvoj kroz igru na otvorenom.....	17
5.3. Kognitivni razvoj kroz igru na otvorenom.....	18
5.4. Socijalni razvoj kroz igru na otvorenom	19
6. AKTIVNOSTI U PRIRODI – RAZNE IGRE	21
7. RIZIČNA IGRA	27
8. ŠUMSKI VRTIĆI U ISTRI	29
8.1. Šumski vrtić „Šumska djeca“, Pula	29
8.1.1. Posjet šumskom vrtiću „Šumska djeca“	31
8.2. Šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“, Nova Vas, Brtonigla.....	41
8.2.1. Posjet šumskom ateljeu „Šumske boje – il bosco colorato“	43
9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	53
9.1. Cilj istraživanja	53
9.2. Zadaci istraživanja.....	53
9.3. Uzorak istraživanja	54
9.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja	54

9.5. Analiza podataka.....	55
9.5.1. Analiza podataka dobivena intervjuima	55
9.5.2. Analiza podataka dobivena anketom	65
10. ZAKLJUČAK.....	73
11. LITERATURA	75
12. POPIS FOTOGRAFIJA I GRAFIKONA.....	79
12.1. Popis fotografija.....	79
12.2. Popis grafikona.....	80
13. PRILOZI.....	81
14. SAŽETAK	86
15. SUMMARY	87

1. UVOD

Vrtić kao odgojno-obrazovna ustanova, prema Miljak (1996), je mjesto radosnog življenja, druženja, igre te učenja djece i odraslih. Svaka odgojno-obrazovna ustanova koja želi biti uspješna u današnjem vremenu, mora njegovati kreativnost i prilagodljivost. Takva se organizacija stalno prilagođava promjenama u okruženju, odnosno to je organizacija kontinuiranog istraživanja i razvoja. „Vrtić – zajednica koja uči, misleći pod tim na kontinuitet razvoja nekog vrtića, tj. stalno upoznavanje, mijenjanje i dograđivanje „teorije ili teorija“ koje rukovode njegovom praksom i postupno, ali i stalno izgrađivanje kvalitete te prakse.“ (Slunjski, 2008:7).

Kako navodi autorica Petrović-Sočo (2009) kroz godine, odgojno-obrazovni proces je doživio promjene i razvoj, te danas prepoznajemo razliku između tradicionalnog i suvremenog pristupa odgoju. Za razliku od tradicionalnog odgoja koje je usmjereno na odgojitelja i proces poučavanja, suvremeni odgoj usmjeren je na dijete i proces učenja. Umjesto izravnog poučavanja sadržajima, dijete se potiče na učenje činjenjem. Dijete se smatra subjektom vlastitog odgoja i obrazovanja koje ima svoje mišljenje i koje je sposobno planirati svoje aktivnosti i njima upravljati.

Države poznate po suvremenim načinima odgoja, posebice Danska, okrenule su se odgoju i obrazovanju djeteta u prirodi. Priroda je okruženje koje djeci omogućuje slobodno kretanje, spontanu igru, razvijanje mašte i kreativnosti te istraživanje od najranije dobi. (Bogi – Tumpić, 2022).

Boravak, igre i aktivnosti u prirodi nekad su bili dio svakodnevice djece i odraslih, no nažalost danas, zbog ubrzanog tempa života, to se drastično smanjilo. Priroda je sama po sebi izvor znanja za djecu, kao i mjesto u kojem se djeca osjećaju dobro i prihvaćeno, no današnje generacije djece i mladih, koje su uronjene u virtualne svjetove, polako gube vezu sa svijetom prirode. Iako povezanost čovjeka s prirodom nije u potpunosti nestala, važno je djecu već u predškolskoj dobi usmjeriti na prirodu i osnaživanje veze s njom kao sastavnim i neizostavnim dijelom života svakoga od nas. Djeca uče, razvijaju se i napreduju u interakciji sa svojim okruženjem te je svaki boravak u prirodi prilika za odgoj i obrazovanje.

Priroda i njezini resursi predstavljaju neiscrpan izvor dječjeg istraživanja, te se iz tog razloga javlja alternativni pristup odgoju i obrazovanju, odnosno šumski vrtić i koncept

šumske pedagogije. Neke od vrijednosti koje potiče šumska pedagogija su: poštivanje prirode, unaprjeđivanje znanja o prirodi, ekološka osviještenost, odgovornost i tolerancija. Stoga je važno vratiti dijete u bogato, otvoreno okruženje koje će neprestano nuditi alternativne izbore za kreativno uključivanje.

Cilj boravka djece u prirodi je potaknuti kod njih pozitivne osjećaje, poboljšati njihovo znanje o prirodi i svijesti o njezinom očuvanju, te prepoznati i cijeniti njenu vrijednost. Prema Louv (2015) brojne su dokazane prednosti boravka djece u prirodi. Uključivanjem djece u prirodu utječemo na djetetov emocionalni, intelektualni, socijalni, duhovni i tjelesni razvoj. Priroda također razvija kreativnost i sposobnost rješavanja problema, poboljšava kognitivne sposobnosti, razvija samodisciplinu i samokontrolu te snalažljivost.

Ovim radom istaknut će se dobrobiti šumske pedagogije i značaj igre na otvorenom. Također, detaljno će se opisati šumski vrtić „Šumska djeca“ u Puli i šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ u Novoj Vasi (Brtonigla) te prednosti takvog načina rada. Istraživanje usmjereno na dobrobiti odgoja i obrazovanja u skladu s prirodom provedeno u šumskom vrtiću i ateljeu pružit će izuzetan znanstveni doprinos diplomskom radu.

2. ŠUMSKA PEDAGOGIJA

Kao relativno nova pedagoška disciplina, šumska pedagogija se fokusira na praktično učenje djece kroz neposredan kontakt s prirodom. Koncept šumske pedagogije objedinjuje odgojno-obrazovni rad s istraživanjem šumskih ekosustava. Cilj šumske pedagogije, kao i šumskih vrtića, je poticanje cjelovitog razvoja dječjih potencijala, sposobnosti i vještina, te omogućavanje učenja o prirodi i svijetu putem slobodne igre i istraživanja.

Prema europskoj mreži za šumsku pedagogiju „Forest pedagogics“ (2017) (<http://forestpedagogics.eu/portal/>), principi šumske pedagogije obuhvaćaju sljedeće:

- Ekološko obrazovanje usmjereno na šumske ekosustave.
- Društvene, ekološke i ekonomske dimenzije održivosti kao središnji fokus.
- Razumijevanje i interakcija između ljudi i okoliša u kontekstu održivog razvoja.
- Znanje o šumskim ekosustavima kao temeljnoj komponenti obrazovanja.
- Suradnja s drugim disciplinama koje se bave obrazovanjem za okoliš.
- Promicanje šume kao zdrave i izvrsne lokacije za učenje na otvorenom.

Šumska pedagogija potiče razvoj kreativnosti, mašte, suradničkih vještina, interdisciplinarnog razmišljanja, znatiželje, koncentracije i socijalnog ponašanja. Glavni cilj šumske pedagogije je potaknuti djecu da cijene prirodu, preuzmu odgovornost za nju i prodube svoje znanje o prirodi i njenom očuvanju. Šuma pruža prostor slobode za istraživanje, učenje i igru, dok prirodna staništa obiluju bogatom bioraznolikošću te potiču razvoj ekološke svijesti.

Mreža za šumsku pedagogiju „Forest pedagogics“ (2017) ističe kako priroda daje motivaciju i mogućnosti za djecu da razviju vještine koje su potrebne za odrastanje u svijetu koji se neprestano razvija. Praktično učenje s okolinom omogućuje djeci da ojačaju svoje komunikacijske vještine, vještine rješavanja problema i suradnju. Odgojno-obrazovne institucije s posvećenim prirodnim prostorima za dječje istraživanje i igru imale su poboljšane rezultate učenja u matematici, prirodoslovlju i jezičnoj umjetnosti. Učenje i razna iskustva u prirodnom okruženju potiču dječju emocionalnu inteligenciju, samootkrivanje, samopouzdanje i samopoštovanje. Boravak na otvorenom pruža jedinstvene prilike za društveni angažman i prakticiranje prosocijalnog ponašanja. Učenje temeljeno na prirodi pomaže djeci istraživati i

razumjeti odnose, međuovisnost i raznolikost, kao i razvijanje empatije i društvene odgovornosti.

Boravak u prirodi djeci pruža širok raspon zdravstvenih dobrobiti među kojima su, između ostalog, povećana tjelesna aktivnost, a i smanjen rizik od pretilosti. Djeca koja provode vrijeme vani imaju veću vjerojatnost biti tjelesno aktivniji i baviti se manje sjedilačkim ponašanjem. Razine vitamina D održavaju se s više vremena na otvorenom. Djeca koja provode vrijeme igrajući se i učeći na otvorenom doživljavaju povećanje snage i koordinacije kao i razvijanje senzornih i motoričkih vještina.

„To je bilo vrijeme kad su mi livada, šuma i potok, Zemlja i sve što vidim izgledali odjenuti u nebesko svjetlo, veličanstveno i jasno poput sna.“ (Louv, 2015: 292). Priroda je poticajna okolina koja djeci omogućuje istraživanje i zadovoljavanje njihove znatiželje te mjesto koje potiče i razvija maštu i kreativnost. Priroda ističe ono najbolje u nama, doprinosi razvoju solidarnosti i nesebičnosti te unosi sreću u naše živote. Istraživanja su potvrdila da šumska pedagogija kod djece donosi sljedeće benefite: smanjuje razinu stresa i tjeskobe, potiče prosocijalno ponašanje, razvija emocionalnu povezanost s prirodom, povećava interes za istraživanje i učenje te rezultira pozitivnim fiziološkim i neurološkim odgovorima na prirodno okruženje. Prema Sandahl (2019) djeca igranjem u prirodi uče, ali ono što je još važnije jest da djeca u igri nauče kako učiti.

2.1. Razvoj šumske pedagogije

„Postoji izvrstan učitelj, ako ga razumijemo: to je priroda.“ (Heinrich Von Kleist)

Mnogi poznati mislioci i teoretičari poput Jan Amos Komensky, J.J. Rousseau, Maria Montessori, Rudolf Steiner i još mnogi drugi uočili su pozitivne utjecaje prirode i okoliša na odgoj i obrazovanje djece. Filozofski koncepti Komenskog i Rousseaua, koji su zagovarali povratak djece prirodi, imali su značajan utjecaj na reforme obrazovanja 19. i 20. stoljeća. Alternativne škole nastale u to vrijeme uključivale su elemente prirode, poticali su učenje putem osjetilnih iskustava i istraživanja u odgojno-obrazovni proces. (Bogi - Tumpić, 2022). „U zamjenu za knjiško školsko učenje Rousseau preporučuje orijentaciju na prirodu, slobodu i radni odgoj. Dakle, slobodan odgoj u prirodi i učenje putem rada. Protiv intelektualističke škole ustaje i Pestalozzi. Njegova pedagogija orijentirana je na odgoj glave (intelektualni odgoj), odgoj srca (moralni odgoj) i odgoj

ruke (tjelesni i radni odgoj). Nakon Pestalozzija i Friedrich Fröbel upozorava na potrebu cjelovitog odgoja koji se može ostvarivati radom i igrom, a ne samo verbalnim poučavanjem i učenjem iz knjiga.“ (Matijević, 2001:13).

Jan Amos Komensky, češki učitelj i znanstvenik, koji je poznat kao tvorac predškolskog odgoja, s velikom pažnjom je pridavao važnost elementima iz prirode te poticao njihovu primjenu u odgoju i obrazovanju. On je vjerovao da je neposredno iskustvo, odnosno učenje putem osjetila, ključno za dijete koje dolazi u kontakt s prirodom. Jean Jacques Rousseau, francuski književnik i pedagog, isticao je važnost vraćanja djece prirodi te naglašavao važnost poštivanja njihovog slobodnog prirodnog razvoja, posebno u situacijama u kojima dijete samostalno stječe iskustva. Njegov pedagoški moto bio je usklađenost odgoja s prirodom, gdje se dijete može slobodno razvijati i učiti od prirode.

Još od 17. stoljeća, odgoj i obrazovanje u prirodnom okruženju smatrao se kao vrijedan način poučavanja te danas sve više zemalja pridaje veliku važnost obrazovanja na otvorenim prostorima zbog čega u svoje kurikulume integriraju cjelodnevne ili poludnevne programe u prirodi. Mnoge skandinavske zemlje započele su sa šumskim vrtićima i programima šumskih vrtića, te su tako nastavile i Europske zemlje poput: Švicarske, Švedske, Austrije, Njemačke, Slovenije U Hrvatskoj se primjećuju počeci šumske pedagogije, no za razliku od ostalih europskih zemalja, još uvijek ne postoje zakonski okviri za šumske vrtiće niti je šumska pedagogija uključena u programe. U susjednoj Sloveniji već postoji razgranata mreža šumskih škola i vrtića, uz Institut za šumsku pedagogiju koji redovito organizira obrazovne programe o šumskoj pedagogiji. No, mogu se pronaći specijalizirani programi šumskog vrtića, poput udruge Modelna šuma Istra koja promiče šumsku pedagogiju i održava razne edukacije za odgojitelje. Niz radionica pod nazivom „Priče iz šume“, koje su organizirane i provedene od strane Udruge Modelna šuma Istra, imaju za svrhu promovirati šumsku pedagogiju kao disciplinu koja povezuje upoznavanje šumskih ekosustava s odgojno-obrazovnim radom u prirodnom okruženju. Cilj radionica je dovesti djecu natrag u prirodu, povezati ih s prirodom kroz osjete slušanja, gledanja i dodira kako bi osjetili da su neodvojivi od prirode. (<https://www.modelnasuma.hr/>)

2.2. Načela šumske pedagogije

Zašto je šuma tako poticajna? Prema riječima Ane Fornažar, mag.ing.silv. iz Modelne šume "Sliv rijeke Mirne", šuma pruža izvanredno okruženje koje omogućuje bogata senzorna iskustva, nadmašujući druge ekosustave. Šuma, kao zdravo okruženje za učenje, potiče sposobnost promatranja i slušanja te potiče socijalne interakcije među djecom. Šumska pedagogija se temelji na upotrebi osjetila u promatranju prirode, doživljajnom upoznavanju šumskog života te iskustvenom učenju u šumi, što sve zajedno razvija sve aspekte ljudske osobnosti. Šumska pedagogija predstavlja inovativan pristup obrazovanju koji se temelji na učenju u prirodnom okruženju, posebno u šumskim područjima. Načela šumske pedagogije naglašavaju važnost istraživanja, samopouzdanja i održivog odnosa prema okolišu. (Čalić Šverko, 2019).

Udruga Silva Rei (<https://www.silvarei.org/>) naglašava da šumska pedagogija promiče šumsko obrazovanje kao važan pedagoški koncept za obrazovanje o održivom razvoju:

- najuspješniji koncept za prevladavanje hendikepa „odsustva prirode“ u razvoju, posebno urbanih dječjih populacija,
- doživljajno učenje temeljeno na senzibilizaciji osjetila (doživjeti šumu glavom, srcem i rukama),
- orijentiran na angažiranje, akciju i avanturu,
- potiče neposredno iskustvo i preuzimanje odgovornosti (prihvatljiv izazov i granice rizika),
- važan dio procesa u postizanju ekološke zrelosti svakog pojedinca.

Jane Williams-Siegfredsen (2012) detaljno opisuje ključne principe šumskog obrazovnog pristupa u ranoj djetinjoj dobi. Sedam pedagoških načela Williams-Siegfredsen (2012) proizašlo je baš iz tih pristupa. Teorijsko uporište prvog načela definira se kroz djela „Emile“, J. J. Rousseaua i J. H. Pestalozzia „Kako je Gertruda učila svoju djecu“ Ova načela promoviraju holistički pristup dječjem učenju i razvoju, koji obuhvaća sve aspekte djetetovog razvoja: intelektualni, emocionalni, socijalni, tjelesni, kreativni i duhovni. Drugo načelo objašnjava da je svako dijete jedinstveno i kompetentno te da ima vlastiti način razmišljanja. Kao treće načelo ističe se da djeca

uče putem aktivnosti i interakcije s okruženjem, što pokazuje da djeca, kroz svoju vlastitu aktivnost i interakciju s ljudima i materijalima u okruženju, stječu nova saznanja i načine razmišljanja. Autorica podržava ovo načelo temeljeći se na Deweyevim idejama da su djeca sretna kada su zauzeta i aktivna, te na Piagetovoj teoriji prema kojoj djeca razumiju svijet putem djelovanja na njega ili manipulacije s njim. (Valjan Vukić, 2013). Četvrto načelo proizlazi iz pedagoškog koncepta M. Montessori, koji naglašava da djeca uče kroz vlastita iskustva u stvarnom životu, koristeći autentične alate i materijale. Peto načelo naglašava važnost stvaranja poticajnog i obogaćenog okruženja koje zadovoljava različite razvojne potrebe djece. Šesto načelo ima za cilj stvaranje okoline u kojoj će djeca imati dovoljno vremena za istraživanje i razvijanje vlastitog načina razmišljanja putem koncepta eksperimentiranja, učenja iz grešaka i ponavljanja radnji, te stjecanja vlastitog iskustva. Maria Montessori naglašava da djeca posjeduju sposobnost "duboke" koncentracije kada su zainteresirana za određenu aktivnost, dok Piaget ističe važnost poštovanja tih trenutaka interesa i omogućavanja dječjoj igri da se odvija do kraja te dopuštanja ponavljanja istih aktivnosti. Prema Valjan Vukić (2013) zadnje, odnosno sedmo načelo naglašava da se učenje odvija kroz interakciju sa socijalnim okruženjem, temeljeći se na teorijama L. Vygotskog. U svakodnevnoj interakciji s odraslim osobama iz okoline, djeca stječu pozitivno socijalno iskustvo, razvijaju samopouzdanje, uče kako komunicirati te na prihvatljiv način zadovoljavati svoje potrebe.

Šumska pedagogija potiče učenje kroz izravan doživljaj prirode. Djeca su izložena stvarnim iskustvima u prirodi, što im omogućuje da otkriju i istraže svoje okruženje. Samostalno istraživanje i otkrivanje potiču njihovu radoznalost i kreativnost. Također, šumska pedagogija uključuje sva osjetila, što znači da se učenje događa kroz vid, sluh, miris, dodir i okus. Ovo omogućuje cjelovitije razumijevanje i povezivanje s prirodom. Nadalje, važno je kod djece razviti poštovanje prema prirodi. Šumska pedagogija naglašava važnost slobodnog vremena i igre u prirodi. Ovo omogućuje djeci da se povežu s okolišem, razvijaju socijalne vještine i budu fizički aktivni. Načela šumske pedagogije pružaju inovativan pristup obrazovanju koji potiče djecu na bliski kontakt s prirodom, potiče njihovu znatiželju i kreativnost te promiče odgovoran odnos prema okolišu. Ova pedagogija ima pozitivan učinak na cjelokupni razvoj djece.

3. POJAM ŠUMSKOG VRTIĆA

Šumski vrtić temelji se na šumskoj pedagogiji te je namijenjen za djecu od tri do šest godina gdje se odgojno-obrazovni rad održava isključivo na otvorenom. Njihov moto glasi: „Ne postoji loše vrijeme, samo loša odjeća“, te se djecu potiču na igranje, istraživanje i učenje u šumi bez obzira na vremenske uvjete. Pojam „šumski pristup“ predstavlja spoj igre i učenja djece na otvorenom, koji obogaćuje njihova senzorna iskustva i podržava prirodni razvoj. Šumski vrtići se temelje na praktičnom učenju s ciljem poticanja holističkog razvoja djeteta.

„Šumski vrtići, takozvane škole, nemaju stolova ni stolica, pa čak ni zgradu kao instituciju. Oni imaju prirodu a njihova učionica je šuma. Djeca uče različite vještine te se fokusiraju na socijalne i emocionalne aspekte učenja. Uče aktivno i u međudjelovanju s okruženjem koje pokazuje kako djeca vlastitom aktivnosti u interakciji s osobama i materijalima iz okruženja dolaze do novih spoznaja i načina razmišljanja.“ (Čolić, 2020:20).

U skladu s Gregoryjem (2017), šumski vrtić predstavlja prostor bez ograničenja zidova i stropova, gdje djeca i odgojno-obrazovni djelatnici provode cijelo vrijeme na otvorenom, uglavnom u šumi. Šumski vrtići imaju istu svrhu kao i ostali vrtići, a to je pružanje brige, skrbi i podrške u razvoju djeteta. Odgojitelji u šumskom vrtiću nisu vođe djece, već im pružaju podršku, potiču samostalnost i pomažu im u razvijanju povjerenja u sebe i donošenje vlastitih odluka. Jedna od specifičnosti šumskog vrtića su igračke izrađene od prirodnih, netaknutih materijala koji se mogu pronaći u prirodi te nisu umjetno oblikovane.

Kada se u današnje vrijeme govori o šumskim vrtićima, postoje zagovaratelji i protivnici alternativnog pristupa odgoju i obrazovanju. Ljubitelji šumskih vrtića ističu kako boravak u prirodi ima samo pozitivne učinke na djecu, na njihovu motoričku sposobnost, na njihovu kreativnost i maštu kao i na razvoj empatije i socijalnih vještina. Louv (2015) govori o pomanjkanju prirode, te važnost vraćanja istoj. S druge strane, protivnici šumskih vrtića smatraju kako je neuobičajeno da djeca provode toliko vremena na otvorenom u prirodi i da koriste predmete koji mogu dovesti do ozbiljnijih povreda djece.

3.1. Razvoj šumskih vrtića

Razvoj koncepta šumskih vrtića predstavlja značajnu inovaciju u domeni odgoja i obrazovanja djece. Šumski vrtići su koncept koji se sve više širi diljem svijeta, a posebno u zemljama s jakim sviješću o važnosti prirode i prirodnog okruženja za dječji razvoj. Šumski vrtići nude jedinstvenu priliku za djecu da istražuju, uče i igraju se u prirodnom okruženju, najčešće u šumi ili prirodnim parkovima. Umjesto klasičnih zidova i stropova, djeca su okružena drvećem, biljkama, životinjama i raznim prirodnim elementima. Razvoj šumskih vrtića obuhvaća stvaranje sigurnog, podržavajućeg i stimulativnog okruženja u prirodi. Odgojitelji i stručni djelatnici prilagođavaju svoje metode i pristupe kako bi potaknuli dječju znatiželju, istraživački duh i samostalnost. Kroz slobodnu igru, istraživanje i interakciju s prirodom, djeca razvijaju svoje vještine, kreativnost, socijalne kompetencije te postaju svjesna i odgovorna prema okolišu. (Galijan, 2021).

Ella Flatau smatra se utemeljiteljicom prvog šumskog vrtića. Prepoznajući važnost boravka djece u prirodi, 1950. godine u Danskoj je otvorila prvi šumski vrtić pod nazivom „Hodajući vrtić“. Ova inovativna ideja proizašla je iz njenih svakodnevnih šetnji šumom i provođenja vremena u prirodi sa vlastitim djetetom, što je privuklo veliki interes drugih roditelja iz susjedstva. Koncept šumskih vrtića nastao je u zemljama Skandinavije, ali proširio se i na područja Ujedinjenog Kraljevstva (Engleska, Škotska, Wales) te diljem Europe, uključujući Njemačku i Bavarsku. (Galijan, 2021).

S obzirom na sva pozitivna obilježja Danske, postavlja se pitanje koja je tajna njihovog uspjeha i gdje se krije sreća u najzadovoljnijoj naciji na svijetu. Je li možda tajna povezana s temeljima koji se postavljaju tijekom djetinjstva, u vrtićima? Kada je riječ o odgoju djece, Danska se ističe pristupom koji ne tetoši djecu, već ih potiče na samostalnost. Njihova djeca penju se po drveću, trče po šumi čak i po hladnom vremenu, igraju se u blatnim lokvama, koriste pile za rezanje drva te rukuju čekićem i čavlima. Zato je jedan od deset vrtića šumski vrtić u Danskoj. Dnevni program u šumskim dječjim vrtićima, bez zidova i krova, odvija se na otvorenom, neovisno o vremenskim uvjetima, uključujući kišu, snijeg, vrućinu ili hladnoću. Iako je ovaj koncept vrtića započeo u Danskoj, postao je posebno popularan u Njemačkoj 1960. – tih godina, gdje ih je otvoreno više od 1.500, s oko 200 u Bavarskoj. Također, sve su više prihvaćeni u Južnoj Koreji i Japanu, kao odgovor na rigidno obrazovanje, stroge norme

i stres koji se javlja u „high-tech“ društvima. Koncept odgoja usmjerenog na okoliš i okruženje, gdje djeca uče o svijetu putem neposrednog iskustva i međusobne interakcije, proširio se i na područje Kanade i Sjedinjenih Američkih Država. Međunarodni kongres šumskih vrtića, koji je okupio 350 sudionika u Berlinu 2014. godine, svjedoči o ozbiljnom zanimanju za ovu alternativu. Prema riječima Anke Wolfram, članice Uprave za odgoj i obrazovanje u Državnoj udruzi za šumske i prirodne vrtiće u Bavarskoj, šumski vrtići i priroda omogućuju djeci da istinski budu djeca i stoga im omogućuju razvoj u odgovorne, društveno kompetentne, samouvjerene i neovisne članove društva. (Grenac, 2014).

U Puli je 2019. godine, Francesca Miličević, diplomirana psihologinja i certificirana dadilja, otvorila obrt za čuvanje djece koji djeluje prema načelima šumske pedagogije, pod nazivom „Šumska djeca“. Međutim, u Republici Hrvatskoj trenutno ne postoji zakonski okvir niti mogućnost registracije tradicionalnog šumskog vrtića. Naime, prema Državnom pedagoškom standardu iz 2008. godine, pružanje usluge vrtića zahtijeva adekvatno materijalno okruženje, odnosno objekt u kojem će vrtić djelovati. U susjednoj državi Sloveniji, 2011. godine, u okviru Zavoda za školstvo Republike Slovenije i inovacijskih projekata, formirana je inicijativna skupina Mreže šumskih vrtića i škola. Također, 2010. godine osnovan je Institut za šumsku pedagogiju. Šumski vrtići u Sloveniji se razlikuju od svakodnevnog cjelodnevnog boravka u prirodi, jer djeca provode vrijeme u prirodi jednom tjedno. (Žagar, 2018)

Povijest šumskih vrtića svjedoči o kontinuiranom razvoju i širenju ovog koncepta diljem svijeta. Oni predstavljaju inovativan pristup odgoju i obrazovanju, pružajući djeci mogućnost da istražuju, uče i igraju se u prirodnom okruženju, potičući tako njihov cjeloviti razvoj i povezanost s prirodom.

4. UTJECAJ PRIRODNOG OKRUŽENJA NA RAZVOJ DJECE

Prirodno okruženje ima značajnu ulogu u oblikovanju rasta i razvoja djece. Ono pruža raznovrsne stimulacije i izazove koji potiču dječju radoznalost, kreativnost i istraživački duh. Spontana slobodna igra iz djetinjstva stvara najljepše uspomene. Svaki dan proveden u prirodi predstavlja izazov, donosi posebnost i drugačije iskustvo. Dijete neprestano privlači sve novo u svojoj okolini, a svako otkriće prati osjećaj divljenja i zadovoljstva. „Djeca na spontani način kroz igru dolaze u situacije kada se njihova postojeća znanja obogaćuju i nadograđuju kroz poticaje koje dobivaju iz svoje okoline. Upravo zato potrebno je sagledati važnost prirodnog okruženja kao elementa koji utječe na proširivanje kognitivnih, fizičkih i mentalnih razvojnih karakteristika svakog djeteta.“ (Rogulj, 2018: 110).

Kroz interakciju s prirodom, djeca razvijaju motoričke vještine, kognitivne sposobnosti, emocionalnu inteligenciju i socijalne vještine. Promatranje prirodnih fenomena, istraživanje biljaka i životinja, te aktivnosti na otvorenom omogućuju djetetu da stekne znanja, razumijevanje o okolišu i svijetu, te razvije ljubav i poštovanje prema prirodi. U prirodnom okruženju, djeca se osjećaju povezano s prirodom, doživljavaju osjećaj smirenosti i slobode, te razvijaju zdravu i uravnoteženu vezu s prirodom. Sve ove dobrobiti prirodnog okruženja igraju ključnu ulogu u cjelovitom razvoju djece, te ih pripremaju za buduće izazove i životne situacije.

Priroda pruža izuzetno poticajno okruženje za razvoj svih osjetila djece, posebno za učenje putem vlastitih iskustava. „Priroda je kompleksna i hrani sva osjetila: osjetilo dodira, ravnoteže, pokreta, vida, sluha, njuha i okusa. Ako ne bismo stimulirali osjetila kroz kontakt s vanjskim svijetom, ne bismo mogli razumjeti ni spoznati svijet oko sebe.“ (Lohf, Bestle-Korfer, Stollenwerk, 2014:9).

Priroda nudi djetetu mnoge mogućnosti za istraživanje i otkrivanje različite okoline poput šuma, livada, jezera i plaža. Ovakva istraživanja potiču djetetovu radoznalost, potiču postavljanje pitanja, potiču kritičko razmišljanje i razvijaju istraživački duh. Priroda predstavlja izvor inspiracije za djetetovu kreativnost i maštu, razvija inovativnost te potiče originalnost. Korištenjem prirodnih materijala poput granja, lišća, kamenja ili cvijeća djeca stvaraju umjetnička djela, grade skloništa, izmišljaju vlastite priče te izrađuju vlastite igračke. Pa tako Rogulj (2018) naglašava važnost igre prirodnim materijalima koja su bogata različitim strukturama i teksturama bez unaprijed

određene funkcije igre te predmeta koji se koriste u dječjoj igri. Upravo taj istraživački segment važan je u procesu stjecanja novih znanja i spoznaja o prirodi u samom prirodnom okruženju.

Prirodno okruženje pruža raznolikost senzornih iskustava koje su važne za senzornu integraciju djeteta. Djeca mogu iskusiti različite teksture, mirise, zvukove i vizualne podražaje koje pruža priroda. Djeca kroz iskustva u prirodi uče o važnosti očuvanja prirode, recikliranja, održivog razvoja i zaštite životinjskih i biljnih vrsta. Razvijanje svijesti o važnosti prirode, povezanosti s prirodnim okolišem i odgovornom ponašanju prema okolišu omogućuje djeci da postanu aktivni čuvari prirode.

Prema Louvu (2015) šuma predstavlja okruženje koje je poticajno i podržavajuće za razvoj djetetovih potencijala na mnogim razinama. Kroz istraživanje, kreativnost, motoričke aktivnosti, senzornu integraciju, samostalnost i razvoj ekološke svijesti, djeca razvijaju se na holističan način. Stoga je važno pružiti djeci priliku za interakciju s prirodom kako bi se potaknuo njihov cjelovit razvoj i podržao razvoj njihovih potencijala.

4.1. Senzorna integracija djece u prirodi

Senzorna integracija je proces mozga koji omogućava prikupljanje, filtriranje, integraciju i obradu senzornih informacija iz okoline. Kod djece se senzorna integracija odvija tijekom raznih aktivnosti, a izlaganje prirodi može imati izuzetno pozitivan utjecaj na ovaj proces. "Senzorna integracija je organizacija osjeta za upotrebu. Putem osjeta dobivamo informacije o fizičkom stanju našeg tijela i okoline koja nas okružuje. Neizmjereno mnogo bitova senzornih informacija pristiže u naš mozak svakoga trenutka, i to ne samo iz naših očiju i ušiju, već iz svakog dijela našeg tijela." (Jean Ayres, 2009:16).

Dva ključna osjetilna sustava za ljude su vestibularni, koji pruža informacije o položaju i kretanju u prostoru, i proprioceptivni, koji pruža informacije o pokretima zglobova i tijela. Boravak na otvorenom, kroz razne aktivnosti poput hodanja, trčanja, skakanja, ljuljanja i vrtnje, pruža optimalnu stimulaciju za ova dva sustava. Iako se senzorna integracija obično događa automatski kod većine ljudi, važno je poticati je u

predškolskoj dobi kako bi se stvorile temelje za učenje, razmišljanje i ostale kognitivne funkcije. (Humjan, 2020).

Priroda obiluje raznolikim senzornim iskustvima. Dječji osjetilni sustav ima priliku doživjeti različite teksture, temperature, mirise, zvukove i vizualne podražaje. Primjerice, bosonogo hodanje po travi, dodirivanje glatkih stijena, slušanje ptičjeg pjeva ili miris cvijeća, sve su to senzorne stimulacije koje daju djetetu mogućnost da aktivira svoje osjetilne kanale i razvija senzornu integraciju. Aktivnosti poput penjanja na drveće, ravnoteže na uskom putu ili preskakanja preko potoka potiču senzomotorički razvoj i senzornu integraciju. Kombinacija senzornih iskustava (taktilnih, auditivnih, mirisnih i vizualnih) u prirodi pruža djetetu mogućnost da aktivira i koordinira svoje osjetilne sustave, razvija senzornu integraciju i stječe bogato razumijevanje svijeta oko sebe.

Boravak u prirodi potiče istovremeno angažiranje više osjetila. Vjetar, sunce, toplina, raznoliko tlo i mnogi drugi podražaji pružaju izazove za osjetila. Kada se više osjetila aktivira istovremeno, stvara se veći broj sinapsi u mozgu, što povećava mogućnosti za senzornu integraciju. Stoga, otvoreni prostori pružaju veće mogućnosti za senzornu integraciju u usporedbi s zatvorenim prostorima. (Busija, 2022).

Senzorna integracija je ključna za razvoj djece, a izlaganje prirodi može biti izuzetno korisno za poticanje ovog procesa. Istraživanje i igra u prirodi pružaju bogate senzorne podražaje i potiču djecu da koriste svoje osjetilne sposobnosti na različite načine.

5. IGRA NA OTVORENOM

„Igra je najvažniji oblik dječje aktivnosti i činitelj njegova cjelokupnog razvoja. Utemeljena na sposobnostima i osobnosti svakog djeteta, igra u sebi nosi kreativnu energiju i omogućuje mu cjelovit razvoj: djeluje na produbljivanje postojećih i buđenje novih čuvstava, izaziva u djetetu radost, budi njegovu radoznalost i potiče ga da istražuje svoju okolinu i postupno ovladava njome.“ (Rajić, Petrović-Sočo, 2015: 605). Autori Renz-Polster i Hüther (2017) navode kako djeca najviše uživaju u igri kada imaju priliku neprestano stjecati iskustva koja im pružaju ohrabrenje. Osjećaju se uspješno kada mogu doživljavati osnovna, neposredna iskustva koja potiču njihovu efikasnost. Tada imaju mogućnost samostalno donositi odluke o tijeku igre i njezinim varijacijama, te se mogu povezivati s drugim osobama, mjestima ili pričama.

Igra na otvorenom pruža slobodu i angažira sva osjetila, potičući maštu, kreativnost i sposobnost rješavanja problema. Istovremeno, nudi i iskušavanje rizika. Ovakva igra odvija se u vanjskom prirodnom okruženju koje obuhvaća prostore s drvećem, travom i raznim biljkama. Takva prirodna okruženja sadrže materijale koje djeca mogu istraživati i manipulirati. Kako bismo omogućili djeci da istražuju i uče u takvim okruženjima, ključno je izaći iz zatvorenih ustanova. „U društvu u kojem je priroda sve manje dostupna djeci, uloga vrtića je sve značajnija. Zbog toga prirodu i okoliš treba vratiti u dječje živote – prije svega na organiziran način – omogućavajući djeci trajni pristup vanjskom prostoru.“ (Schepers, Van Liempd, 2010: 2).

U današnjem modernom svijetu, djeca sve češće provode vrijeme u zatvorenom prostoru koji često ne pruža dovoljno mogućnosti za istraživanje i slobodu kretanja kakvu pruža igra na otvorenom. Kada razmatramo poticajno vanjsko okruženje, mislimo na sva prirodna mjesta koja omogućavaju djeci neposredno učenje. (Valjan Vukić, 2012). Kroz igru na otvorenom, djeca dolaze u kontakt s prirodom i živim bićima u njoj, što im omogućuje da zadovolje svoju urođenu sklonost i radoznalost prema prirodi. Boravak i igra na otvorenom pružaju djeci slobodu da budu samostalni, znatiželjni, inovativni i radoznali, te im pružaju beskrajne prilike za istraživanje i dijalog kako bi nova iskustva mogla obraditi, razumjeti i usvojiti. Igra na otvorenom donosi djeci ugodan osjećaj, omogućava im da uživaju u druženju s vršnjacima te razvijaju društvene odnose i jačaju socijalne vještine.

„Za učenje u prirodnom okruženju djeca su visoko motivirana i stječu praktična znanja.“ (Valjan Vukić, 2012: 129). Priroda predstavlja raznoliko i vrijedno okruženje za učenje i razvoj te nudi raznovrsne mogućnosti za igru. Važno je naglasiti da se djetetova igra obogaćuje na otvorenom u prirodnom prostoru. Kada je okruženje zanimljivo i obogaćeno prirodnim materijalima, igra na otvorenom donosi djeci brojne koristi. Tako će djeca češće stvarati i osmišljavati različite igre, izrađivati vlastite igračke ovisno o materijalima u okruženju i prilagođavati se vremenskim uvjetima. Igra na otvorenom omogućuje djeci da na svoj jedinstven način uče o svijetu koji ih okružuje, istovremeno potičući razvoj mašte i kreativnosti.

Prirodno okruženje ima značajnu ulogu u oblikovanju rasta i razvoja djece. Ono pruža raznovrsne stimulacije i izazove koji potiču dječju radoznalost, kreativnost i istraživački duh. Kroz interakciju s prirodom, djeca razvijaju motoričke vještine, kognitivne sposobnosti, emocionalnu inteligenciju i socijalne vještine. Promatranje prirodnih fenomena, istraživanje biljaka i životinja, te aktivnosti na otvorenom omogućuju djetetu da stekne znanja, razumijevanje o okolišu i svijetu, te razvije ljubav i poštovanje prema prirodi. U prirodnom okruženju, djeca se osjećaju povezano s prirodom, doživljavaju osjećaj smirenosti i slobode, te razvijaju zdravu i uravnoteženu vezu s prirodom. Sve ove dobrobiti prirodnog okruženja igraju ključnu ulogu u cjelovitom razvoju djece, te ih pripremaju za buduće izazove i životne situacije.

„Vanjski prostor djeluje na sva područja djetetova razvoja. Važno je stoga osigurati djeci mogućnost da istražuju svoju okolinu i u interakciji s okruženjem preuzmu aktivnu ulogu u procesu stjecanja novih znanja i iskustva.“ (Valjan Vukić, 2012: 129). Dakle, može se zaključiti kako igra na otvorenom ima širok spektar dobrobiti za djecu, uključujući fizički, kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj. Kroz slobodnu igru i istraživanje u prirodnom okruženju, djeca stječu važna iskustva, razvijaju se na mnogim područjima i uživaju u aktivnostima koje pružaju slobodu, radost i ljubav prema prirodi.

5.1. Fizički razvoj kroz igru na otvorenom

„Djeca su po prirodi vrlo znatiželjna te iz toga proizlazi kako ona uče na prirodan način, a za njih je to učenje putem igre, istraživanja okoline i rezultata njihovih akcija. Fizička aktivnost, igra i učenje djece predškolske dobi su spontane te proizlaze iz dječje znatiželje i potrebe za otkrivanjem i istraživanjem kroz koju djeca stječu i izgrađuju nova iskustva i spoznaje.“ (Zlatar, Klisanić, 2021: 8).

Igra na otvorenom pruža izuzetne prilike za poticanje fizičkog razvoja djece. Otvoreni prostori kao što su parkovi, dvorišta, igrališta i prirodna okruženja nude mnoštvo aktivnosti koje potiču kretanje, razvoj motoričkih vještina i unapređuju opću fizičku kondiciju djece. Igra na otvorenom pruža djeci priliku za razvoj različitih motoričkih vještina. Trčanje, penjanje, skakanje i vježbe na igralištima ili sportskim terenima pomažu u jačanju mišića, poboljšanju ravnoteže i koordinacije. Kroz aktivnosti poput bacanja i hvatanja lopte, vožnje bicikla ili vožnje rola, djeca razvijaju preciznost i motoričku kontrolu. Igra na otvorenom zahtijeva od djece da koriste svoje tijelo na različite načine, što pomaže u razvoju koordinacije i ravnoteže. Igra na otvorenom može također pridonijeti razvoju fine motorike kod djece. Na primjer, djeca mogu koristiti alate za kopanje, grablje ili lopatice za rad u vrtu ili izgradnju dvoraca od pijeska. Ove aktivnosti potiču preciznost pokreta prstiju, koordinaciju oka i ruke te razvoj sitne motorike.

Prema Humjan (2020) boravak na otvorenom ima mnoge pozitivne učinke na naše tijelo. Naime, energična fizička igra potiče rad srca i pluća, što stimulira krvožilni sustav i pridonosi općoj fizičkoj kondiciji. Dodatno, boravak na otvorenom često znači izlaganje suncu, što potiče proizvodnju vitamina D. Ova tvar pomaže tijelu u apsorpciji tvari potrebnih za iskorištavanje fosfora i kalcija, ključnih elemenata za izgradnju kostiju i zubića. Istovremeno, boravak na otvorenom povoljno utječe na imunološki sustav, čime se jača naša otpornost. Sve ove blagodati čine boravak na otvorenom važnim za održavanje zdravlja i dobrobiti.

Kroz raznolike fizičke aktivnosti na otvorenom, djeca stječu vještine, snagu, izdržljivost i ravnotežu. Redovita tjelesna aktivnost također pridonosi prevenciji pretilosti i održavanju zdrave tjelesne težine kod djece. Važno je poticati djecu da se igraju na otvorenom i pružiti im sigurno okruženje koje podržava njihov fizički razvoj.

5.2. Emocionalni razvoj kroz igru na otvorenom

Povezanost s prirodom nudi brojne mogućnosti i doprinose koji imaju pozitivan učinak na djecu. Naime, to dovodi do poboljšanja njihovog zdravlja, sreće, optimizma i sposobnosti bržeg prilagođavanja novonastalim okolnostima. Osim toga, boravak na otvorenom doprinosi povećanju samopouzdanja kod djece, poboljšava njihovo psihološko stanje i smanjuje razinu stresa. (Busija, 2022).

Igra na otvorenom ima izuzetan utjecaj na emocionalni razvoj djece. Boravak u prirodi i sudjelovanje u aktivnostima na otvorenom pružaju djeci niz emocionalnih dobrobiti. Priroda ima umirujući učinak na djecu. Igranje na otvorenom pruža im prostor za opuštanje i bijeg od stresnih situacija. Boravak u prirodi smanjuje razinu stresa i anksioznosti kod djece te potiče osjećaj smirenosti i opuštenosti.

Autorice Schepers i Van Liempd (2010: 3) naglašavaju: „Priroda nije tek idilična. Tu je i stvarna i velika opasnost. S opasnošću dolazi strah; on nas potiče da se zaštitimo. Treba naučiti nositi se sa strahom. Nije svaki strah izvan naše moći kontrole. Opasnost od pada sa stabla spriječit ćemo ako naučimo kako se penjati; nećemo se utopiti ako naučimo plivati.“ Kroz fizičke aktivnosti i različite igre, djeca postupno razvijaju samopouzdanje u svoje tjelesne sposobnosti. Naime, igra na otvorenom pruža djeci priliku da postignu uspjehe i prevladaju izazove, a svaki uspjeh i postignuće doprinose jačanju djetetovog samopouzdanja i samopoštovanja.

Boravak u prirodi pruža djeci mogućnost slobodnog izražavanja i razvijanja kreativnosti. Priroda potiče dječju maštu i potiče ih da stvaraju svoje igre i scenarije. Kroz igru na otvorenom, djeca razvijaju svoju kreativnost, inovativnost i sposobnost razmišljanja izvan okvira. Boravak u prirodi pomaže djeci da se osjećaju povezano s okolišem i svijetom koji ih okružuje, te pruža djeci slobodu izražavanja i iskazivanja emocija. Djeca mogu ispoljavati svoju sreću, radost, uzbuđenje ili tugu na prirodan način. Igranje na otvorenom omogućuje djetetu da se oslobodi i iskaže svoje emocije bez ograničenja.

U konačnici, igra na otvorenom pruža dječjem emocionalnom razvoju bogato i podržavajuće okruženje. Omogućuje djeci da se povežu s prirodom, ali i sa sobom i drugima, potičući njihovu emocionalnu inteligenciju, samopouzdanje i općenito dobrobit.

5.3. Kognitivni razvoj kroz igru na otvorenom

Igra na otvorenom igra ključnu ulogu u poticanju kognitivnog razvoja djece. Aktivnosti na otvorenom pružaju djeci priliku za istraživanje, promatranje, upoznavanje s prirodom i učenje na interaktivan način. „Postoji razlika između učenja u prirodi i učenja od nje. Priroda je čudljiva i nepredvidiva, svaki dan drukčija. I u prirodi će djeca istraživati svijet uz pomoć odraslih. Učenje metodom pokušaja i pogreške uistinu je šakaljivo. Priroda će djeci, kao bonus, omogućiti uvid u svoj skriveni sklad, koji djeca otkrivaju usput.“ (Schepers, Van Liempd, 2010: 2).

Igra na otvorenom omogućuje djeci promatranje prirodnih fenomena kao što su promjene u vremenskim uvjetima, ciklusi biljaka i životinja te geološki oblici. Djeca mogu istraživati kako lišće mijenja boju u jesen, kako se kiša pretvara u dugu ili kako rastu biljke. Ova iskustva potiču znatiželju, razumijevanje prirodnih procesa i razvoj opažanja. Djeca razvijaju sposobnost opažanja, pamćenja, koncentracije i pažnje kroz sudjelovanje u igri na otvorenom. Primjerice, prilikom igre skrivača ili orijentacijskih igara, djeca moraju pamtiti i pratiti lokacije, koristiti logičko razmišljanje i strategije kako bi postigla cilj. Igra na otvorenom potiče dječju znatiželju i istraživački duh. Djeca imaju priliku istraživati prirodu, istraživati nove prostore, otkrivati nove biljke, životinje i geografske značajke. Kroz istraživanje, djeca postavljaju pitanja, traže odgovore i razvijaju kritičko razmišljanje.

Prema Šarčević (2020) djeca koja se igraju na otvorenom nalaze se u stimulirajućem okruženju koje potiče njihovo razmišljanje i istraživanje. Prirodno uređen vanjski prostor nudi obilje mogućnosti za učenje i promatranje, bez potrebe za posebnim intervencijama odgojitelja. Kroz igru, djeca ne samo da zadovoljavaju svoje potrebe, već se potiče i razvoj mnogih funkcija i sposobnosti. „Proces same igre važniji je od ishoda, jer put kojim dolazimo do cilja oslobađa napetosti, ali i regulira tijek kognitivnog razvoja.“ (Šarčević, 2020: 20).

5.4. Socijalni razvoj kroz igru na otvorenom

Igra na otvorenom ima izuzetan utjecaj na socijalni razvoj djece. Sudjelovanje u igri na otvorenom pruža djeci priliku za interakciju s drugom djecom, razvijanje socijalnih vještina i izgradnju međuljudskih odnosa. Prema autorici Valjan Vukić (2012: 125): „Uočeno je kako vanjski prostor mora biti inspirativan i osiguravati kvalitetnije mogućnosti za igru i prostor za druženje s drugima“.

Igra na otvorenom omogućuje djeci da se upuste u interakciju s drugom djecom. Kroz zajedničke aktivnosti i igre, djeca uče dijeliti, surađivati, komunicirati, pregovarati i rješavati konflikte. Interakcija s drugom djecom potiče razvoj socijalnih vještina kao što su empatija, pažljivo slušanje, verbalna i neverbalna komunikacija. Važno je naglasiti da mnoge igre na otvorenom zahtijevaju suradnju i timski rad. Djeca moraju raditi zajedno kako bi postigli zajednički cilj ili pobijedili u igri. Kroz suradnju i timski rad, djeca razvijaju sposobnost kompromisa, razumijevanja tuđih perspektiva, pravedne raspodjele uloga i postizanja zajedničkih rješenja.

Igra na otvorenom pruža mnoge prilike za razvoj socijalnih vještina kod djece. Djeca uče kako se pravilno ponašati, dijeliti igračke, izražavati zahvalnost i poštovanje prema drugima. Također, igre u parkovima kao i na dvorištima dječjih vrtića potiču razvoj socijalnih normi, pravila i konvencija koje se primjenjuju tijekom igre. Kako ističe Humjan (2020) u parkovima i na dvorištima dječjih vrtića često postoji ograničen broj igrala poput tobogana, klackalica i pješčanika, koja privlače interes djece i potiču ih na igru. Velik broj djece uspješno će koristiti ove sprave ako se pridržavaju zadanih pravila. U takvim situacijama, čak i najmlađa djeca nauče važnost čekanja u redu kako bi iskoristila svoj red za igranje. Također, igra na otvorenom često uključuje situacije u kojima djeca moraju rješavati konflikte ili nesuglasice. Djeca se suočavaju s različitim perspektivama, različitim željama i potrebama te uče kako pregovarati, komunicirati i pronalaziti rješenja koja su prihvatljiva za sve strane. Rješavanje konflikata potiče razvoj vještina kompromisa, tolerancije i poštovanja.

Prema Šarčević (2020) tijekom djetinjstva, prijatelji postaju sve važniji za razvoj djeteta, dok važnost odraslih postupno opada. Dijete prvo promatra druge kako se igraju bez da se direktno uključi, zatim se igra samostalno, pa paralelno s drugom djecom, sve dok ne razvije suradničku igru. U fazi samostalne igre, dijete istražuje svijet bez obzira na druge. No, s vremenom počinje se igrati pokraj druge djece, a

kasnije i surađivati s njima. Organizacija prostora također ima veliku ulogu u izgradnji kvalitetnih socijalnih odnosa među djecom. Kako navodi autorica Slunjski: „Okruženje vrtića esencijalni je izvor učenja djece. Kvalitetno i poticajno okruženje sadržava visok obrazovni potencijal, s obzirom na to da djeca uče aktivno (istražujući, čineći) te surađujući s drugom djecom i odraslima.“ (Slunjski, 2008: 21).

Igra na otvorenom potiče razvoj socijalnih vještina, suradnju, komunikaciju i izgradnju prijateljstava. Sudjelovanje u igri na otvorenom pruža djeci priliku za učenje i razumijevanje složenih socijalnih interakcija te razvoj vještina koje su ključne za uspješno funkcioniranje u društvu.

6. AKTIVNOSTI U PRIRODI – RAZNE IGRE

Prema autoricama Lohf, Bestle-Korfer i Stollenwerk (2014) priroda je čarobno mjesto bez vrata i zidova, ispunjeno svježim zrakom, živahnim pokretima, raznobojnim ljepotama, očaravajućim mirisima te nebrojenim otkrićima koja miluju sva naša osjetila. U zagrljaju prirode, djeca ne samo da mogu istraživati i učiti o životinjama, biljkama, stablima i prirodnim fenomenima, već i otkrivati svoje unutarnje bogatstvo. Na svježem zraku, uvijek aktivna, postaju bolje verzije sebe, spoznaju svoje istinske potencijale te rastu kao osobe.

Svako dijete je prirodno sklono otkrivanju i istraživanju. Potrebno je stvoriti motivirajuću okolinu i okružiti ih neobičnim i poticajnim predmetima kako bi potaknuli njihovu znatiželju. Djeca predškolske dobi posjeduju prirodni dar mašte i čarobnog razmišljanja koji ih vodi u čudesan svijet prirode. Kroz svoja osjetila, doživljavaju bogatstvo prirodnih čuda i poput malih istraživača žele razumjeti sve što ih okružuje. „Sve veliko što se u svijetu dogodilo prvo se dogodilo u ljudskoj mašti.“ (Astrid Lindgren)

Različite aktivnosti u šumi s djecom mogu pružiti nevjerojatno iskustvo i povezivanje s prirodom. Šumska pedagogija je pristup obrazovanju i učenju koji koristi prirodu i šumu kao okoliš za edukaciju i razvoj djece. U prirodi se mogu organizirati razne aktivnosti na različite teme te usput provesti prekrasan dan zajedno s djecom u prirodi. Ovdje su neki primjeri aktivnosti iz područja šumske pedagogije.

1. Istraživanje prirode

Organizirana šetnja kroz prirodu kako bi djeca mogla istražiti okoliš, različite biljke, drveće, kukce i ptice. Zaustavljanje i promatranje ptica ili promatranje raznih kukaca i biljaka uz pomoć povećala. Djeca mogu istraživati različite biljke, stabla, grmlje i cvjetove u šumi. Učeći o različitim biljkama, djeca će razviti interes za botaniku i ekosustave. Također, uz šetnju prirodom, organizirati i kratku orijentaciju u prirodi koristeći karte i kompas.

2. Lov na skriveno blago

Organizirana zabavna igra traženja skrivenog blaga u šumi. Postaviti tragove, napraviti mape s oznakama i nagrade kako bi djeca pratila staze. Na taj način, djeca mogu pratiti tragove i rješavati male zagonetke kako bi otkrila skriveno blago na kraju.

3. Prepoznavanje zvukova prirode

Učiniti šetnju tišom i zamoliti djecu da prepoznaju različite zvukove u prirodi poput: ptica, vjetra, šuškanje lišća, pjev ptica, žuborenje potoka i sl. Ovo će potaknuti njihovu osjetilnu svijest i koncentraciju. Tada napraviti igru zajedno s djecom, tko će prepoznati više zvukova.

4. Stvaranje umjetnosti od prirodnih materijala

Djeca mogu koristiti grančice, lišće, šišarke, kamenje, cvjetove i druge prirodne materijale za izradu umjetničkih djela u šumi. To može uključivati skulpture, slike ili mozaik.

5. Vijenac od poljskog cvijeća

Autorice Lohf, Bestle-Korfer i Stollenwerk (2014: 16) opisuju izradu vijenca od poljskog cvijeća. „Nabрати poljskog cvijeća i poslagati ga u jedan red i to tako da su cvjetne glavice okrenute gore, a stabljike dole. Kada se dobije dovoljno dugačak niz, spojiti krajeve, tako da nastane vijenac. Krajeve dobro pričvrstiti. Predugačke stabljike odrezati škarama. Vijenac se može nositi na glavi kao ukras.“ Izrada cvjetnih vijenaca je kreativna i zabavna aktivnost koja će oduševiti djecu.

6. Gradnja skloništa (baze)

Djeca mogu koristiti grane, lišće, travu, mahovinu, šišarke kako bi izgradila svoja mala skloništa ili kućice u prirodi. Mogu graditi veća skloništa u kojima mogu boraviti ili male nastambe za životinje, poput primjerice vjeverice. Ova igra će potaknuti njihovu maštu i kreativnost te ih povezati s prirodom.

7. Šumski poligon

Postaviti prirodne prepreke kao što su grane, kamenje ili panjevi te potaknuti djecu da trče i preskaču preko njih. To će poboljšati njihovu motoričku spretnost i koordinaciju. Može se organizirati utrka u kojoj djeca koriste plosnate kamenčiće koje bacaju niz ravnu stazu, a pobjednik je onaj čiji kamenčić prijeđe najveću udaljenost. Također, može se organizirati igra skakanja po panjevima. Djeca mogu skakati s jednog panja na drugi, pazeći da ne dodirnu tlo. Još jedan dio šumskog poligona može biti balansiranje na grani. Ako postoje sigurne i niske grane, djeca mogu pokušati balansirati na njima, što će poboljšati njihovu ravnotežu i koordinaciju.

8. Planinarenje/pješačenje

Ukoliko je moguće, organizirati jednostavno planinarenje sa djecom u blizini brda ili planina kako bi istražili različite staze i prirodne ljepote šume. Važno je da djeca osjete i dožive radost osvajanja vrha i predivan pogled s vrha. Planinarenje potiče tjelesnu aktivnost i razvija osjećaj za prirodu.

9. Igra s vodenim balonima

Organizirati igru s vodenim balonima ako je vruće te ukoliko djeca borave kraj mora, rijeka, jezera, potoka. Djeca se mogu zabaviti bacajući ih jedni na druge ili igrati razne igre s vodenim balonima.

10. Natjecanje u penjanju

Autorice Lohf, Bestle-Korfer i Stollenwerk (2014: 37) opisuju natjecateljsku igru. „Natjecanje u penjanju igra se s dvije grupe. Iz košare na tlu djeca uzmu neku poslasticu, npr. orah. Jedno za drugim penju se po napravi za penjanje koju već imaju te stavljaju poslasticu u drugu košaru, koja visi na vrhu naprave za penjanje. Pobjednik je grupa koja prva prebaci sve poslastice iz jedne košare u drugu.“ Penjanje na drveće ili stijene pomoći će im razvijati snagu, ravnotežu i samopouzdanje.

11. Pričanje priča u krugu

Pričanje priča u krugu sjedeći na panjevima je predivan način da se djeca i odrasli povežu s prirodom i uživaju u okruženju. Zvukovi prirode, pucketanje vatre ili blagi šum vjetra dodaju atmosferu koja potiče maštu i stvara posebno iskustvo. Pričanje priča ne samo da donosi radost i zabavu, već također ima i pedagošku vrijednost. Kroz priče, djeca mogu naučiti važne životne lekcije, moralne vrijednosti i razvijati svoju kreativnost. Također, ova aktivnost potiče druženje, timski duh i razvoj komunikacijskih vještina. Sve u svemu, pričanje priča u krugu predstavlja jednostavan, ali snažan način za stvaranje posebnih uspomena i dublje povezanosti s prirodom i drugim ljudima.

12. Izrada nakita od prirodnih materijala

Izrada nakita od prirodnih materijala za djecu je kreativna i zabavna aktivnost koja potiče njihovu maštu i razvija motoričke vještine. Osim toga, ova vrsta nakita ima i pedagošku vrijednost jer djecu povezuje s prirodom i potiče svijest o važnosti očuvanja okoliša. Djeca mogu izrađivati narukvice od školjki i kamenčića (nizanjem školjki i

obojanih kamenčića na elastičnu vrpču), razne ogrlice od drveta i perlica (koristeći male grančice, listiće ili cvjetove te perlice), kao i privjeske od raznih plodova poput: žireva, šišarki, osušenih sjemenki i sl. Izrada nakita od prirodnih materijala omogućuje djeci da se povežu s prirodom na kreativan način te potiče njihovu kreativnost i osjećaj za estetiku. Osim toga, djeca će biti ponosna na vlastite kreacije koje će moći nositi i pokazivati svojim prijateljima i obitelji.

13. Igra „Križić – kružić“ u prirodi

Izrada igre "Križić Kružić" od prirodnih materijala za djecu je kreativna i zabavna aktivnost koja povezuje djecu s prirodom te im omogućuje da stvore svoju igru koristeći prirodne resurse (primjerice kamenčić za „križić“ i lišće za „kružić“). Ova igra će razvijati strategijsko razmišljanje i logičko zaključivanje kod djece, poticati suradnju i druženje, te ih inspirirati da budu kreativni s prirodnim materijalima. Igranje "Križić Kružić" u prirodi će dodatno obogatiti njihovo iskustvo i povezivanje s okolinom, potičući ih da cijene i vole prirodu koja ih okružuje.

14. Igre s blatom

Igre s blatom za djecu u prirodi su zabavne, nekonvencionalne i pružaju djeci priliku da se povežu s prirodom na jedinstven način. Blato je prirodni element koji potiče kreativnost, senzorne doživljaje i igru na otvorenom. Djeca mogu koristiti blato kako bi izradila jednostavne skulpture, životinje ili oblike. Može se organizirati potraga za raznim predmetima ili igračkama koje su skrivene u blatnoj zemlji. Djecu se potiče na pronalaženje istih kopajući rukama. Također može se oblikovati teren od blata i napraviti stazu za male autiće (igračke). Skakanje u lokvicama je jedna od omiljenih aktivnosti za djecu tijekom kišnih dana ili nakon kiše kada se stvore brojne lokvice na tlu. Ova jednostavna, ali zabavna igra donosi djeci radost i veselje, te pruža priliku za istraživanje i uživanje u prirodi.

15. Igra „Začarani labirint“

Autorice Lohf, Bestle-Korfer i Stollenwerk (2014: 72) opisuje i objašnjava veselu igru „Začarani labirint“. „Kesten – vitezovi moraju spasiti dragocjene kestene iz začaranog labirinta čarobnjaka Kesetenjaka. No samo Kestenjak određuje kako se može kretati začaranim labirintom. Na podu se pomoću užeta napravi labirint u obliku puževe kućice. Labirint se može nacrtati i kredom. U sredinu začaranog labirinta postave se

dragocjeni kesteni. Jedno dijete glumi čarobnjaka Kestenjaka i određuje načine na koja sva druga djeca ulaze i izlaze iz labirinta: skakućući na obje noge, šuljajući se, hodajući naprijed ili natraške, četvernoške itd. Kada Kestenjak od svakoga djeteta dobije po jedan kesten određuje tko će biti čarobnjak u sljedećem krugu.“

16. Prirodna tajanstvena vrećica

Prirodna tajanstvena vrećica za djecu je edukativna i zabavna igračka koja potiče dječju maštu i istraživački duh. Ideja je da se u vrećicu stave razni prirodni predmeti koji će djeca otkrivati bez gledanja, koristeći samo svoje osjetilne vještine kako bi prepoznala što se nalazi unutar vrećice. Ovo je odlična aktivnost koja povezuje djecu s prirodom i potiče njihovu znatiželju, razvoj osjetilnih vještina, perceptivnih sposobnosti i razvoj finih motoričkih vještina kod djece. Prirodna tajanstvena vrećica za djecu donosi mnogo zabave i istraživanja, te je idealna za boravak na otvorenom i uživanje u prirodnim ljepotama.

17. Traganje za tragovima

Šumske šetnje i traganje za tragovima su izvrsne aktivnosti koje povezuju djecu s prirodom na interaktivan način. Ovo su zabavne i edukativne aktivnosti koje potiču znatiželju, razvijaju pažnju i opažanje te pomažu djeci da nauče o životinjama, njihovim navikama i staništima. Aktivnost traganja za tragovima potiče djecu da budu detektivi u prirodi. Djeca će tražiti tragove divljih životinja poput otisaka šapa, izmeta, gnijezda ili ogrebotina na stablima. Traganje za tragovima potiče razvoj opažanja i logičkog razmišljanja te pomaže djeci da nauče kako životinje koriste svoje okoline za preživljavanje. Kada djeca pronađu tragove, potiče ih se da pokušaju prepoznati o kojoj životinji se radi. Također, djeca imaju priliku naučiti o različitim vrstama divljih životinja koje žive u tom području.

18. Kućica za ptice

Izrada kućice za ptice je sjajna aktivnost koja potiče kreativnost i povezanost s prirodom kod djece. Ova jednostavna aktivnost omogućuje djeci da nauče o pticama, njihovim potrebama i načinima na koje mogu pomoći pticama u njihovom okolišu. Važno je razgovarati s djecom o pticama koje žive u području gdje se želi postaviti kućica, te ih upoznati sa različitim vrstama ptica poput: lastavica, crnog kosa, vrapca, sjenica i sl. Nakon toga potrebno je skupiti materijale od kojih će se izgraditi kućica,

drvene daske, čavlice, te likovni materijal pomoću kojeg će djeca imati mogućnost ukrašavanja kućice. Odrasli zajedno s djetetom izrađuju kućicu, te nakon izrade zajedno postavljaju kućicu u prirodu na drvo. Nakon postavljanja kućice, djeca mogu promatrati ptice, te sudjelovati u hranjenju (stavljanje raznih sjemenki u kućicu). Izrada kućice za ptice zajedno s djecom je izvrsna prilika za provođenje kvalitetnog vremena u prirodi, učenje o pticama i njihovim potrebama, te poticanje svijesti o važnosti zaštite prirode i okoliša. Djeca će biti ponosna na svoje uratke i vjerojatno će im to ostati u lijepom sjećanju kao jedna od posebnih aktivnosti u djetinjstvu.

19. Aktivnost skupljanja biljaka i izrade čaja

Važno je djecu upoznati s biljkama kroz enciklopedije istražujući biljke koje su ljekovite i mogu se koristiti za izradu čaja. Sa djecom razgovarati o njihovim imenima, karakteristikama i ljekovitim svojstvima. Nadalje, potrebno je pronaći mjesto poput livade ili šume gdje se mogu pronaći biljke koje će se skupljati, a kasnije i sušiti te spremiti u papirnate vrećice. Nakon toga, zajedno s djecom skuhati svoju jedinstvenu mješavinu čaja i uživati. Ova aktivnost će potaknuti znatiželju djece o prirodi i biljkama, razvijati njihovu svijest o ljekovitim svojstvima biljaka i očuvanju okoliša. Također, djeca će biti ponosna na čaj koji su sama pripremila i naučit će kako biljke iz prirode mogu imati pozitivan utjecaj na njihovo zdravlje i blagostanje.

Šumska pedagogija donosi brojne prednosti, uključujući poticanje dječje znatiželje i interesa za prirodu, razvijanje samopouzdanja, kreativnosti i vještina rješavanja problema. Ove aktivnosti iz područja šumske pedagogije pomažu djeci da razvijaju ljubav prema prirodi, otkrivaju različite aspekte prirodnog svijeta te da razvijaju svijest o okolišu i odgovornost prema očuvanju prirode za buduće generacije.

7. RIZIČNA IGRA

Prema Bradašić (2021) rizična igra je uzbudljiva vrsta igre koja obuhvaća aktivnosti koje nose rizik od fizičkih ozljeda i uglavnom se odvijaju na otvorenom prostoru. Ove igre često uključuju izazovne i avanturističke fizičke aktivnosti, koje potiču djecu da istraže nove mogućnosti izvan svoje uobičajene zone udobnosti. Takve igre često uključuju aspekte poput visine i brzine, te izazovu prekoračenje granica straha i osjećaja izvan kontrole. Većina odraslih misli kako je strah negativno iskustvo koje treba izbjegavati kad god je to moguće. Ipak, kao što svatko tko ima dijete ili je nekoć bio dijete, zna da se djeca vole igrati na riskantne načine, odnosno na načine koji kombiniraju radost slobode s pravom mjerom straha kako bi se proizveo uzbudljiv spoj poznat kao uzbuđenje. Renz Polster i Hütter (2017:174), navode kako je razvojna psihologinja Ellen Sandseter, utvrdila šest područja koja djecu posebno privlače u njihovoj igri. „Na primjer velike visine. Penjanje, skakanje s visine, balansiranje, vješanje naglavačke, ljuljanje. Velika brzina (po mogućnosti uz nagnjanje u stranu). Ludovanje i “tučnjava“, bilo jastucima ili “oružjem“. Skrivanje i prodiranje u nepoznat teritorij. I naravno, blizina opasnih mjesta – djeca se najdraže igraju na padinama, uz vodu i vatru. A privlače ih i opasni predmeti – sami si izgrađuju lukove, noževe, koplja, dakle sve ono što bi roditeljima izazvalo graške znojna na čelu.“

Jedan od ključnih aspekata rizične igre djece u prirodi je razvoj motoričkih vještina. Kada djeca istražuju prirodu, suočavaju se s različitim terenima poput neravnih površina, stijena, riječnih korita i blata. Ovo ih potiče na razvijanje ravnoteže, koordinacije i snage mišića. Aktivnosti poput penjanja na drveće, trčanja po brdima i skakanja preko potoka zahtijevaju od njih da razvijaju motoričke vještine kako bi se uspješno kretali u prirodnom okruženju. Autori Polster i Hütter (2017) u svojoj knjizi spominju istraživanje provedeno u Njemačkoj koje je uključivalo razne testove motorike provedene u okviru istraživanja o zdravlju djece i mladeži. Nadalje, istraživanja su pokazala da 35% djece i adolescenata ne mogu balansirati natraške više od jednog do dva koraka na gredi debeloj 3 cm. Također, 86% djece ne mogu stajati na gredi od 3 cm na jednoj nozi jednu cijelu minutu, a da pritom ne dotaknu pod. U vježbi pregibanja 43% ispitanika ne može dotaknuti svoja stopala. Istraživanje je dokazalo da nedostatak fizičkih sposobnosti dovodi i do toga da su djeca sklonija ozljedama.

Osim toga, rizična igra u prirodi potiče maštu i kreativnost djece. Kada se nalaze u prirodnom okruženju, djeca su potaknuta da osmišljavaju igre, istražuju i otkrivaju nove stvari. To im omogućuje da razvijaju svoju maštu i kreativno razmišljanje. Priroda nudi bezbroj mogućnosti za igru, poput izgradnje skloništa od granja, traženja tragova divljih životinja ili stvaranja priča o neobičnim stijenama ili drvoredima. Osim što potiče fizički i kreativni razvoj, rizična igra u prirodi ima pozitivan utjecaj na emocionalni razvoj djece. Kada se suočavaju s izazovima i rizicima u prirodi, djeca uče kako prevladavati strahove i razvijaju samopouzdanje. Osjećaj postignuća nakon uspješnog penjanja na stijenu ili prelaženja preko balvana potiče osjećaj samouvjerenosti. Također, suočavanje s neizvjesnostima prirode pomaže im razvijati otpornost i sposobnost suočavanja s izazovima kasnije u životu. J.H.Pestalozzi naglašava: „Nek` ti dijete slobodno kad god to može. Pusti ga da hoda, sluša, pronalazi i pada, diže se i griješi.“ (Polster i Hüther, 2017: 181).

Autori Polster i Hüther (2017) pojašnjavaju kako ograničavanje razvojnih mogućnosti djece omogućuje djetinjstvo bez ozljeda, no zračni jastuk koji bi se koristio kao zaštita također ih ograničava. Razbijena koljena su, zapravo, važan dio dječjeg iskustva i pružaju spoznaju svijeta kroz nekoliko ožiljaka. Louv (2015) navodi kako je strah najjača sila koja sprječava roditelje da dopuste svojoj djeci slobodu koju su i sami uživali u svojoj mladosti. Važno je da roditelji poduzmu odgovarajuće korake kako bi spriječili ozljede, ali istovremeno moraju paziti da ne pređu granicu koja bi mogla narušiti pravo djetinjstvo. Priroda također pruža dječjoj igri jedinstvenu priliku za povezivanje s okolišem i svijetom oko sebe. Kada djeca istražuju šume, rijeke ili planine, razvijaju dublje razumijevanje prirode, divljih životinja i ekosustava. To potiče njihovu svijest o važnosti očuvanja prirode i okoline. Kroz slobodno istraživanje i suočavanje s izazovima u prirodi, djeca razvijaju motoričke vještine, kreativnost, samopouzdanje te razumijevanje i povezanost s prirodnim svijetom. Odrasli trebaju poticati i podržavati takvu igru, pružajući djeci sigurno i poticajno okruženje za istraživanje prirode i otkrivanje njezine ljepote i važnosti.

Poslovice i mudrosti Indijanaca odražavaju njihovu povezanost s prirodom, duhovnošću i životnom filozofijom koja počiva na međusobnom poštovanju, skromnosti i uravnoteženju. Njihova mudrost ima univerzalnu primjenjivost i može nas nadahnuti da živimo ispunjen i svjestan život. „Kada se čovjek udaljava od prirode njegovo srce postaje tvrdo.“ (Pleme Lakota)

8. ŠUMSKI VRTIĆI U ISTRI

8.1. Šumski vrtić „Šumska djeca“, Pula

Projekt vrtića „Šumska djeca“ nastao je suradnjom udruge „Heartface“ i obrta za čuvanje djece. Projekt objedinjuje razne pedagoške sustave, arhitekturu, permakulturu, ekologiju kao i duhovnost. (Šumska djeca, 2019). Vrtić „Šumska djeca“ započeo je s radom u rujnu 2019. godine gdje djeca u dobi od tri do šest godina imaju mogućnost provesti najveći dio dana u šumi i na svježem zraku. Ovaj šumski vrtić pruža mogućnost cjelodnevnog i poludnevnog boravka djece u šumi i na otvorenom, tijekom cijele godine u pratnji educiranih odgojitelja.

Cilj vrtića „Šumska djeca“ je pružiti djeci priliku da znanja o sebi i svojoj okolini stječu u okruženju prirode igrajući se i istražujući. Iako vrtić pohađaju djeca roditelja koji imaju sklonost i naviku boravka u prirodi, intencija vrtića je doprijeti i do roditelja koji nemaju pristup takvoj vrsti iskustva, primjerice osobe koje nemaju mogućnost redovitog boravka u prirodi. Uključivanje obitelji u rad vrtića je od iznimnog značaja jer jača zajedništvo u postizanju zajedničkog cilja, holističkog razvoja djeteta. Vrtić „Šumska djeca“ ljeti djeluje kao ljetni kamp u kojem je zaposleno troje odgojitelja. Kamp trenutno polazi dvadeset i troje djece u dobi od tri do sedam godina. Iznimnu prednost predstavlja individualan pristup svakom djetetu zbog rada u manjim grupama te velika povezanost djece i odgojitelja.

Temelj vizije vrtića „Šumska djeca“ je stvoriti pozitivno okruženje za djecu i njihove roditelje, u svrhu jačanja osjećaja pripadnosti unutar vrtićke zajednice, vraćanje djece u prirodu, jačanje prirodne veze između djeteta i prirode koje su oslabile suvremenim načinom života. (Šumska djeca, 2019). Djetinjstvo provedeno u prirodi najbolji je preduvjet za kasniji uspjeh u životu. Djeca koja rastu u slobodi, postat će slobodni ljudi koji će moći mijenjati svijet i učiniti ga boljim mjestom za život. (Šumska djeca, 2019). Kako bi slobodna djeca mogla mijenjati svijet vrlo je važno da posjeduju vještine samoučinkovitosti i samoorganizacije. Više igre, slobodnog prostora, samostalnog istraživanja i socijalne povezanosti s ostalom djecom osnova su za cjelovit razvoj slobodnog djeteta. Važno je da odrasle osobe osiguraju okolinu u kojoj dijete može zadovoljiti sve svoje potrebe (fizičke, socijalne i duhovne) te omogućiti mu spontanu i slobodnu igru.

Odgoj u vrtiću „Šumska djeca“ temelji se na boravku te slobodnoj igri i istraživanju u prirodi. Djeca provode u šumi čitav dan, bez obzira na vremenske uvjete. Postoji izreka u Danskoj: „Nema lošeg vremena, samo loše odjeće“. Nepovoljni vremenski uvjeti poput kiše, hladnoće ili vjetra većinom predstavljaju problem odraslima, no ne i djeci. Važno je da su djeca dobro obučena kako bi mogla nesmetano uživati u igri. Ukoliko postoji mogućnost težih nevremena, djeca zajedno s odgojiteljima borave u zatvorenom prostoru. Benefit šumskog vrtića za djecu je mogućnost življenja u skladu s prirodom. Djeca se osjećaju kao dio nje, intenzivno doživljavaju sva godišnja doba i sve promjene. U šumskom vrtiću djeca usvajaju radne navike putem jednostavnih aktivnosti poput: brige o vrtu, izrade igračaka, pripreme obroka, kompostiranja, prikupljanje biljaka i plodova iz šume i vrta. Svojim stalnim boravkom u prirodi djeca doživljavaju i uče kako se integrirati kao ljudska bića sa svojim vlastitim snagama i ograničenjima u odnosu na prirodu. Tako shvaćaju da postoje trenuci kada mogu kreativno intervenirati i komunicirati s prirodom na maštovit i razigran način, ali postoje i drugi trenuci u kojima su samo zadivljeni i promatraju čuda prirode. (Šumska djeca, 2019). Posebnost vrtića je što se ne koriste klasične metode podučavanja i ne postoji unaprijed određeni kurikulum, već djeca većim djelom uče kroz nestrukturiranu slobodnu igru u prirodi. Kroz slobodnu igru u prirodi oduševljeno i radosno usvajaju konkretne vještine koje su od životne važnosti. Odgoj je baziran na slobodnom razvoju, prilagođenom pojedinom djetetu, a koji je potaknut unutarnjom motivacijom. Spontano učenje, putem igre i istraživanja potaknuto je dječjom prirodnom i urođenom znatiželjom. (Šumska djeca, 2019). Nema gotovih igračaka pa su djeca manje usredotočena na stvari, a više na odnose. Često moraju surađivati kako bi stvorili zabavu te tako uče rješavati konflikte, ostvarivati bliskost i pronalaziti nove kreativne načine da ostvare odnos jedan s drugim. (Šumska djeca, 2019). Odgojitelji potiču djecu da pronalaze vlastite načine rješavanja problema, a važan dio svakodnevice je prenošenje pozitivnih vrijednosti, pomaganje drugima i suradnja. Glavni zadatak odgojitelja jest je da djeci budu podrška i da svojim uzorom prenose duboko poštovanje i empatiju prema svim živim bićima prirode, kao i da potaknu osjećaj čuđenja i divljenja prema prirodi.

8.1.1. Posjet šumskom vrtiću „Šumska djeca“

U dogovoru sa začetnicom i vlasnicom šumskog vrtića, Francescom Miličević te voditeljem Filipom Orehovcem posjetila sam vrtić „Šumska djeca“ 11. srpnja te boravila od 9:30 h do 16:00 h, odnosno do polaska sve djece kući. Boravak u šumskom vrtiću pružio mi je novo viđenje odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi. S obzirom da djecu neodoljivo privlači svijet prirode, znatiželjna su i dive se i najmanjim detaljima, upravo je to mjesto na kojem dijete može istraživati, riskirati, ojačati samopouzdanje i pobjeći u svoju maštu.

Dan započinje jutarnjim okupljanjem djece do 9:00 h. Djeca u šumski vrtić dolaze zajedno s roditeljima u prikladnoj odjeći i obući. Svoje ruksake odlažu u „garderobu“, odnosno mjesto predviđeno za odlaganje stvari, na puteljku, prije dolaska u vrtić/šumsku bazu. (Fotografija 1). Tijekom okupljanja, djeca, roditelji i odgojitelji zajedno razgovaraju i družu se. Atmosfera je vrlo ugodna i opuštena, a djeca nemaju poteškoća s odvajanjem. Djeca spontano kreću u igru i istraživanje do jutarnjeg kruga i užine (svježe voće).

Fotografija 1. "Garderoba" - prostor za odlaganje stvari (iz privatne arhive autorice rada)

Odgojiteljica Nensi poziva svu djecu da joj se pridruže u jutarnjem krugu kako bi zajedno pročitali priču i odigrali igru „Udari ritam“. (Fotografija 2).

Fotografija 2. "Jutarnji krug" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon jutarnjeg kruga, nekolicina djece zajedno s odgojiteljicom igra pokretnu igru „Dan – noć“, dok ostala djeca biraju aktivnosti prema vlastitim interesima. Veliki centralni dio u prostoru šume djeci omogućuje spontanu igru, istraživanje, savladavanje prirodnih prepreka i međusobnu suradnju. Odgojitelj je uvijek prisutan kao promatrač, ne ometa dječju igru, no pruža podršku ili pomoć ukoliko ona sama traže. Djeca uživaju u simboličkoj igri u centru kuhinje (Fotografija 3), slobodnom penjanju i skakanju u mrežama (Fotografija 4), kao i na „uradi sam“ ljuljački (Fotografija 5 i Fotografija 6).

Fotografija 3. "Centar kuhinje" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 4. "Slobodno penjanje i skakanje u mrežama" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 5. "Uradi sam - ljujlačka" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 6. "Uradi sam - ljujlačka" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon slobodne igre djece, zaputili smo se prema obližnjoj farmi sa životinjama (Fotografija 7 i Fotografija 8). Djeca su rado odgovarala na pitanja odgojiteljice poput: „Kako se zove ova životinja?, „S čime se hrani?“ i sl. Grupa djece penjala se po obližnjim stablima, a ostali su razgledavali životinje i hranili ih. Dvoje dječaka popeli su se na stablo pored kućice za sijeno i otkrili male mačiće. Ova vijest oduševila je svu djecu i potaknula ih da se i oni popnu.

Fotografija 7. "Farma" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 8. "Farma" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon posjeta farmi, krenuli smo u zajedničku šetnju (Fotografija 9) koja nas je vodila natrag u šumsku bazu. Djeca su razgledavala okolinu oko sebe i komentirala kako neki putovi koji su inače prohodni, sada više nisu, te su pokazala druge putove kojima se isto možemo vratiti u šumsku bazu, što pokazuje dobru snalažljivost djece u prirodi kao i poznavanje terena.

Fotografija 9. "Zajednička šetnja šumom" (iz privatne arhive autorice rada)

Dolaskom u šumsku bazu, započinju igre i aktivnosti koje se razlikuju ovisno o interesima djece. Djevojčice su skupljale razne listiće, perja, kamenčiće i nosile odgojiteljici Adriani koja je sve prikupljene materijale pohranila zajedno s djevojčicama u kutiju. U razgovoru s odgojiteljicom Adrianom saznala sam kako je sakupljanje različitih materijala krenulo spontano, no na kraju se, vidjevši da imaju podosta različitog i neobičnog materijala, napravila izložba (Fotografija 10, Fotografija 11, Fotografija 12 – izvor: privatni album odgojiteljice Adriane Bertoncelj).

Fotografija 10. "Izložba" (iz privatne arhive odgojiteljice Adriane Bertoncelej)

Fotografija 11. "Izložba" (iz privatne arhive odgojiteljice Adriane Bertoncelej)

Fotografija 12. "Izložba" (iz privatne arhive odgojiteljice Adriane Bertoncelej)

Nakon slobodne igre, istraživanja, kreiranja te izrade vlastitih igračaka od prirodnih materijala, došlo je vrijeme za ručak. Djeca međusobno pomažu jedni drugima oprati ruke, postaviti tanjure i podijeliti ručak (Fotografija 13). Prije nego započnu sa jelom, djeca i odgojitelji se prime za ruke, otpjevaju zahvalu te si onda poželeva dobar tek. (Fotografija 14).

Fotografija 13. "Međusobno pomaganje pri pranju ruka" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 14. "Zahvala prije ručka" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon ručka, djeca se pripremaju za popodnevni odmor. Prije odlaska na spavanje, djeca odlaze na toalet, u skrivenom kutku šume (Fotografija 15). Odmaraju i spavaju u hammocku, odnosno ležaljci za spavanje koja je pričvršćena za stabla (Fotografija 16). Odgojiteljica Adriana čita djeci priču pred spavanje. Starija djeca koja ne žele odmarati provode vrijeme u slobodnoj igri, zajedno s odgojiteljem Filipom.

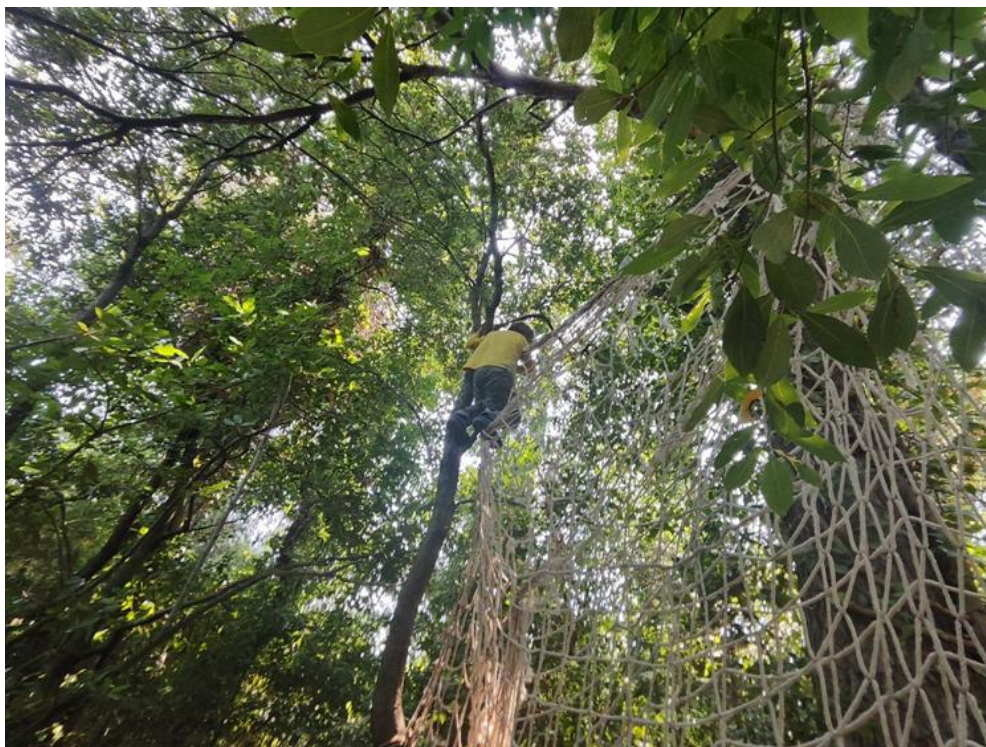

Fotografija 15. "Šumski toalet" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 16. "Ležaljka za odmor - hammock" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon popodnevnog odmora, slijedi užina, gdje djeca samostalno barataju priborom i pomažu mlađoj djeci kojoj je potrebna pomoć, te polazak kući. Prije samog polaska kući, djeca se upuštaju u rizične igre (Fotografija 17), no primjetno je da samostalno procjenjuju stupanj rizika, odnosno penju se onoliko koliko osjećaju da mogu.

Fotografija 17. "Rizična igra" (iz privatne arhive autorice rada)

U šumskom vrtiću djeca imaju slobodu, stječu razna osjetilna iskustva te kvalitetno provode vrijeme u skladu s prirodom. Osjeća se veliko zajedništvo i bliska povezanost odgojitelja, djece i roditelja. „Uvođenje slobodnoga nestrukturiranog igranja u odgovarajućoj okolini ima golem potencijal u odgoju sretno, uravnotežene i otporne djece.“ (Sandahl, 2019: 7). Šuma je istinska učionica u kojoj dijete razvija svoju maštu, kreativnost, ekološku osviještenost, stječe radne navike kroz jednostavne aktivnosti, ali najvažnije od svega, dijete je u šumi povezano s prirodom i istinski sretno.

8.2. Šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“, Nova Vas, Brtonigla

Šumske Boje organiziraju program aktivnog boravka u prirodi za djecu od treće do šeste godine. Ovaj program temelji se na modernim pristupima odgoju djece kako bi se razvijao cjeloviti odnos prema prirodi od najranije dobi. Djeca provode svakodnevno vrijeme u prirodi tijekom programa, s ukupnim trajanjem od 7,5 sati dnevno. (Šumske boje – il bosco colorato, 2020). Program šumskog ateljea „Šumske boje – il bosco colorato“ je autorski program i temelji se na Šumskoj pedagogiji, obogaćen elementima Waldorfskog pristupa odgoju i obrazovanju. Uz to, program sadrži vlastite tematske elemente koji su razvijeni tijekom dugogodišnje prakse. Ovaj program Šumskih Boja odgovara individualnim potrebama djeteta zahvaljujući prilagodljivom i dinamičnom pristupu. Posebno je usmjeren na socijalno učenje kroz igru, odnose i život na otvorenom.

Osim šumskog ateljea, programa za predškolsku djecu koji djeluje od ponedjeljka do petka, „Šumske boje – il bosco colorato“ nudi i program ljetnog kampa, „Šumske avanture“, odnosno noćnog kampiranja te razne kreativne radionice predviđene za djecu i odrasle.

Šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ nastao je kao rezultat Elsinog dugogodišnjeg istraživanja u potrazi za nečim novim, drugačijim i originalnijim u igri, druženju i radu s malima i velikima. Odgojno-obrazovni rad šumskog ateljea temelji se na nekoliko sljedećih načela: slobodna igra, vrtlarstvo, mala zajednica, prehrana, prirodne pojave i zero waste principa.

Kroz slobodnu igru, dijete istražuje i upoznaje svijet oko sebe, doživljavajući je kao spontanu aktivnost koja ga veseli i opušta. Kroz interakciju s drugima, dijete oblikuje vlastitu sliku o sebi, otkriva načine vlastitog djelovanja na druge, kao i djelovanje drugih na njega samoga. Što se tiče vrtlarstva, cilj je stvoriti samoodrživo kućanstvo gdje će djeca i odrasli zajedno uzgajati vlastito voće i povrće te tako povećati bioraznolikost u dvorištu. Kada se govori o maloj zajednici u šumskom ateljeu misli se na zajednicu djece i životinja. Postavlja se pitanje: „Kakve blagodati može donijeti interakcija djeteta s životinjama?“ odgovor je da nas životinje poučavaju kako upravljati emocijama te razvijati sposobnost izgradnje odnosa, preuzimanja odgovornosti, strpljenja i poštovanja.

Šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ veoma cijeni lokalnu baštinu, prirodne pojave te lokalni krajolik. Naglašava se osjećaj sigurnosti i pripadnosti te osjećaj za mjesto, koji se razvijaju u prvih sedam godina, posebno u vezi s prirodom koja ih okružuje. Prehrana predstavlja jako važan aspekt, a namirnice koje se koriste su iz njihovog vrta ili lokalnih OPG – ova. Ističe se kako je neophodno svakodnevno učiti i preuzimati odgovornost za svoje postupke u skladu s prirodom, udisati zrak iz svijeta prirode te jesti hranu koja također potječe iz prirode. Šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ naglašava kako sudjelovanje roditelja u odgoju djeteta ima iznimno važnu ulogu. Roditelji imaju priliku naučiti i doživjeti na koji način njihovo dijete uči, raste i igra se. Suradnja između odgojitelja i roditelja ostvaruje se putem individualnih razgovora, boravka roditelja u skupini, sudjelovanja u radionicama za izradu igračaka i uređenje prostora te zajedničkih izleta i roditeljskih sastanaka. Otvoren i iskren odnos između roditelja i odgojitelja stvara podršku koja pruža djetetu priliku da uči o socijalnim odnosima. (Šumske boje – il bosco colorato, 2020).

Umjetnica Elsa Demark Mazalović kod djece želi poticati umjetnost, osjećaj za estetiku kao i važnost recikliranja, te povezuje sve to u jednu cjelinu. Umjetnost i reciklaža izvrsna su kombinacija za djecu. Reciklaža je važan proces koji pomaže u očuvanju okoliša tako što se stari predmeti i materijali pretvaraju u nešto novo i korisno. Djeca mogu kreativno iskoristiti reciklirane materijale kako bi stvarala umjetnička djela. Recikliranje i umjetnost omogućuju djeci da razvijaju svijest o važnosti očuvanja okoliša te da shvate kako svaki pojedinac može doprinijeti zaštiti našeg planeta. Osim toga, kroz ovakve aktivnosti, djeca razvijaju svoju maštu, kreativnost i vještine u radu s različitim materijalima.

U šumskom ateljeu provode se razne radionice koje vode vanjski suradnici. Radionice koje vode vanjski suradnici u šumskom vrtiću predstavljaju izvanrednu priliku za obogaćivanje dječjeg iskustva i učenje novih vještina. Vanjski suradnici mogu voditi radionice na različite teme, poput umjetnosti, glazbe, prirode, znanosti, plesa ili sporta. Na taj način, djeca će biti izložena različitim područjima interesa i imati priliku razvijati različite vještine. Radionice koje vode vanjski suradnici često uključuju osobe iz lokalne zajednice, što pomaže u izgradnji mostova između vrtića i lokalnih institucija ili organizacija.

8.2.1. Posjet šumskom ateljeu „Šumske boje – il bosco colorato“

U dogovoru sa vlasnicom šumskog ateljea, Elsom Demark Mazalović posjetila sam „Šumske boje – il bosco colorato“ 21. srpnja te boravila od 8:30 do 15:00 h. Boravak u šumskom ateljeu pružio mi je jedinstven uvid rada u prirodnom okruženju, gdje se na prvom mjestu kod djece potiče razvijanje kreativnosti, mašte, slobodne igre kao i poticanje cjelokupnog razvoja djece na sasvim drugačiji način od tradicionalnog vrtićkog okruženja. Jedan dan proveden u šumskom ateljeu omogućio mi je da provedem vrijeme zajedno s djecom u istraživanju, igri, umjetnosti i mnogim drugim aktivnostima i radionicama. Smatram kako rad s djecom u prirodi i gledanje kako se razvijaju i napreduju može biti izrazito zadovoljavajuće i ispunjavajuće iskustvo za odgojitelje. Vidjeti kako djeca razvijaju ljubav prema prirodi i uče kroz istraživanje i igru može biti izvor neizmjernog ponosa i radosti.

Dan započinje jutarnjim okupljanjem djece do 9:00 h. Djeca stižu u šumski atelje zajedno sa roditeljima te obučena u prikladnu odjeću i obuću. Tijekom okupljanja, djeca, roditelji i odgojitelji zajedno razgovaraju i druže se u vrlo ugodnoj i opuštenoj atmosferi. Odgojitelji sa osmijehom dočekuju i pozdravljaju djecu. Osjeća se velika povezanost roditelja i odgojitelja. Djeca se prirodno upuštaju u igru i istraživanje, bez poteškoća s odvajanjem, sve do jutarnjeg kruga. Jutarnji krug (Fotografija 18) započinje jutarnjim pozdravom i pjesmom „Šumske boje“, koju je napisao jedan roditelj te odabirom novih pomoćnika koji imaju obaveze poput: vođenje životinja na ispašu (Fotografija 19), mijenjanje vode i hranjenje životinja, pomaganje prilikom ručka i sl.

Pjesma „Šumske boje“

„Šumske boje, ptice kroje, nebo prate, šumu bogate.

Skaču, pjevaju, kopaju i sade, okruženje je za naše mlade.

Mir i radost u srcu im raste, zdravom hranom svoj brk slaste.

Bit će veliki, pametni i jaki, za pomoć zemlji, nikad mlaki.

Daju ruke jedni drugima, donose radost svima ljudima.“

Fotografija 18. "Jutarnji krug" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 19. "Vođenje životinja (koze, ovce) na ispašu" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon jutarnjeg kruga, djeca kreću u slobodnu igru te biraju aktivnosti prema vlastitim interesima. Veliki centralni dio u prostoru šume, kao i velika livada omogućuje djeci spontanu igru, istraživanje, penjanje, savladavanje prirodnih prepreka i suradnju.

Odgojitelji su uvijek prisutni i pružaju podršku ili pomoć ukoliko djeca traže. Nekolicina djece zajedno s odgojiteljicom Norom Bertošom pjevaju i sviraju u krugu te izvode razne ritmičke vježbe (Fotografija 20). U krugu im se pridružuje i waldorfska odgojiteljica Ana, koja je u posjet šumskom ateljeu stigla čak iz Splita zajedno sa svojom obitelji.

Fotografija 20. "Pjevanje i sviranje u krugu" (iz privatne arhive autorice rada)

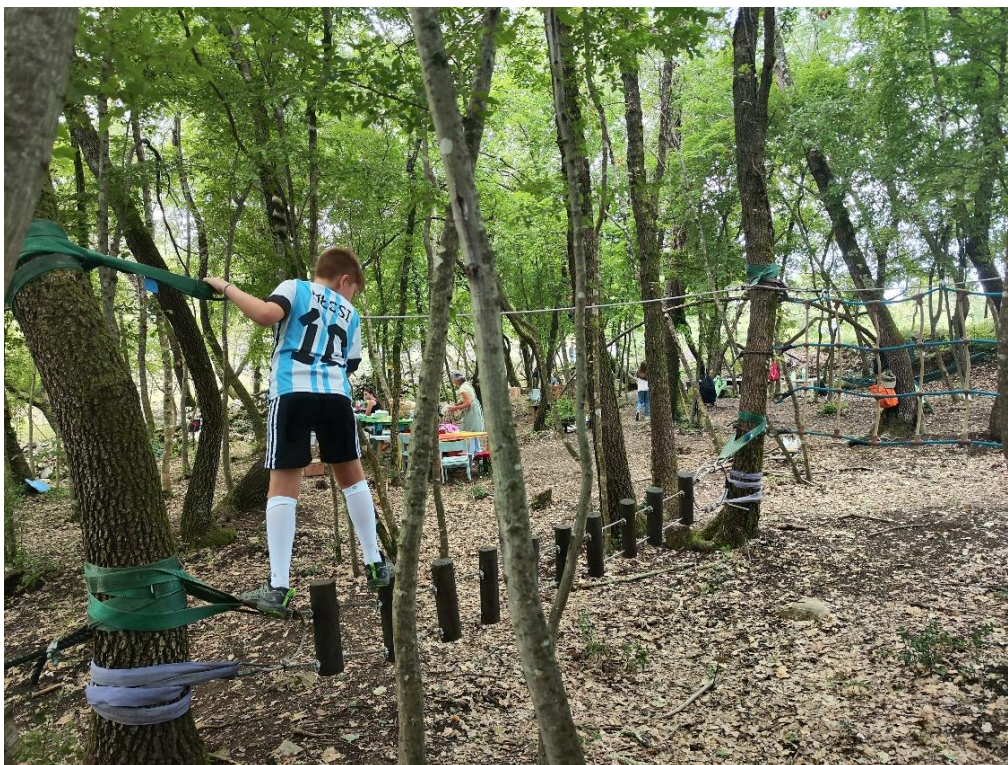
Ostala djeca uživaju u slobodnoj igri. Većina djece uživa u šumskom poligonu (Fotografije 21, 22, 23 i 24) u prirodnom okruženju koji sadrži različite elemente i prepreke koje potiču dječju maštu, fizičku aktivnost te razvoj kreativnosti i motoričkih vještina. Elementi poligona su prirodne prepreke, poput: panjeva, stijena i drugih elemenata koji se nalaze u šumi, a djeca ih koriste za penjanje i skakanje, viseći mostovi i prečke koji pomažu u razvijanju ravnoteže i koordinacije, kao i djeci omiljeni zip line i slack line. Dječji zip line u šumi je jedinstvena i uzbudljiva atrakcija koja omogućuje djeci da dožive avanturu i pustolovinu u prirodnom okruženju. Boravak u prirodi i vožnja na dječjem zip lineu u šumi stvaraju nezaboravna iskustva koja će djeca nositi sa sobom kroz cijeli život. To je prilika za povezivanje s prirodom, razvijanje hrabrosti i samopouzdanja te stvaranje prekrasnih uspomena u okruženju koje potiče dječju znatiželju i istraživački duh.

Fotografija 21. "Šumski poligon" - razne ljujačke i njihalice (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 22. "Šumski poligon" - ljestve za penjanje (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 23. "Šumski poligon" - viseći most (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 24. "Šumski poligon" - zip line (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon slobodne igre, djeca su sudjelovala u glazbenoj radionici koju je vodila učiteljica Mirela (Fotografija 25), te u radionici mokrog filcanja koju je vodila Jasminka Grskovic, koja stoji iza brenda Blue Sheep (Fotografija 26 i 27). Glazbena radionica za djecu u šumi je poseban doživljaj koji spaja ljepotu glazbe s ljepotom prirode. Tehnika mokrog filcanja za djecu je zanimljiva i kreativna aktivnost koja kombinira prirodne materijale i vještinu filcanja kako bi se stvorili jedinstveni predmeti. Djeca su radila zajedničku morsku sliku, kao i viseće meduze koje su mogli ponijeti kući.

Fotografija 25. "Glazbena radionica" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 26. "Radionica mokrog filcanja" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 27. "Radionica mokrog filcanja" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon radionica, djeca su krenula u slobodnu igru. Nekolicina djece igrala se zajedno sa životinjama (Fotografija 28), neka djeca su se opuštalala u ležaljicama (Fotografija 29), a neki su igrali nogomet na velikoj livadi (Fotografija 30).

Fotografija 28. "Vrt i zečevi" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 29. "Opuštanje u ležaljka (hammock)" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 30. "Igra nogometa na velikoj livadi" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon slobodne igre, igre sa životinjama, istraživanja i šumskog poligona, stiglo je vrijeme za ručak. Djeca pomažu odgojiteljicama u dijeljenju pribora i ručka. Zajedno odlaze prati ruke u zatvoreni dio šumskog ateljea, kupolu (Fotografija 31, 32 i 33).

Fotografija 31. "Ulaz u zatvoreni prostor - kupola" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 32. "Unutarnji dio zatvorenog prostora - kupola" (iz privatne arhive autorice rada)

Fotografija 33. "Toalet" (iz privatne arhive autorice rada)

Ručak u šumskom vrtiću je posebno iskustvo za djecu, jer se odvija u prirodnom okruženju koje potiče osjetila i povezanost s prirodom. Djeca sudjeluju u pripremi jednostavnih obroka uz nadzor odgojitelja. Prije nego ručak počne, odgojitelji zajedno s djecom kažu zahvalu. Nakon ručka, slijedi popodnevni odmor. Odmaraju i spavaju u hammocku, odnosno ležaljci za spavanje koja je pričvršćena za stabla (Fotografija 34).

Fotografija 34. "Popodnevni odmor - ležaljke za spavanje (hammock)" (iz privatne arhive autorice rada)

Nakon popodnevnog odmora, djeca imaju užinu te odlaze kući.

Šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ predstavlja predivno iskustvo koje povezuje djecu s prirodom na sasvim drugačiji način od tradicionalnih vrtića. Ovdje, priroda postaje najbolji učitelj i igračka, potičući dječju znatiželju, razvijajući kreativnost i potičući ekološku svijest. „Šumske boje – il bosco colorato“ je mjesto gdje djeca ne samo uče, već i doživljavaju, uživajući u svakom trenutku uronjeni u čarobni svijet šume.

9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

9.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja šumskih vrtića u Istri je istražiti i razumjeti pristup brige o djeci u kontekstu prirode koji se primjenjuje. Ovim istraživanjem provedenim u vrtiću „Šumska djeca“ te šumskom ateljeu „Šumske boje – il bosco colorato“ ima svrhu istražiti pozitivne učinke takvog pristupa na odgoj i obrazovanje djece. Konačni cilj istraživanja šumskih vrtića je pružiti relevantne spoznaje i informacije koje mogu potaknuti daljnju podršku i implementaciju sličnih pristupa u odgoju i obrazovanju djece kako bi se poboljšala njihova dobrobit i razvoj.

Cilj istraživanja provedenog s osnivačima šumskih vrtića, gospođom Francescom Miličević i Elsom Demark Mazalović bio je istražiti motivaciju za osnivanje šumskog vrtića, otkriti koje su prednosti šumske pedagogije po njihovom mišljenju, saznati kako izgleda jedan dan u šumskom vrtiću, te općenito o njihovom odgojno-obrazovnom radu. Također, istraživanje je obuhvatilo suradnju s lokalnom zajednicom, načine financiranja i nabave potrebnog materijala, pristup roditeljima, gdje pronalaze nadahnuće te smatraju li da će se u budućnosti broj šumskih vrtića povećati.

Cilj istraživanja u odnosu na roditelje djece koja pohađaju šumski vrtić „Šumska djeca“ te šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ temelji se na teorijskim aspektima iznesenim u radu. Fokus je usmjeren na utvrđivanje dobrobiti odgoja u skladu s prirodom prema roditeljskim opažanjima, s naglaskom na dječjem razvoju u područjima socio-emocionalnog, kognitivnog, motoričkog i zdravstvenog aspekta, kao i na zadovoljstvo roditelja ovim oblikom odgojno-obrazovnog rada.

9.2. Zadaci istraživanja

Iz postavljenog cilja proizašli su sljedeći zadaci istraživanja:

1. istražiti motivaciju i ciljeve osnivanja šumskih vrtića, odnosno identificirati razloge i ciljeve koji su potaknuli osnivanje šumskih vrtića te razumjeti koje vrijednosti i principe oni promiču,

2. procijeniti utjecaj prirodnog okruženja na dječji razvoj, odnosno ispitati kako boravak u prirodi i sudjelovanje u vanjskim aktivnostima utječu na različite aspekte dječjeg razvoja, uključujući fizički, emocionalni, socijalni i kognitivni razvoj,

3. analizirati pedagoške metode i pristupe rada u šumskim vrtićima, odnosno ispitati koje metode i pedagoški pristupi se primjenjuju u šumskim vrtićima te kako se ti pristupi razlikuju od tradicionalnih vrtića,

4. procijeniti zadovoljstvo roditelja i djece s iskustvom šumskog vrtića

5. analizirati na koji način šumski vrtići surađuju s lokalnom zajednicom, roditeljima, udrugama ili drugim sudionicima (sponzorima) te kako ta suradnja doprinosi razvoju djece i podršci vrtiću,

6. analizirati potencijalni rast i razvoj šumskih vrtića u budućnosti te razmisliti o potrebama za širenjem ovog oblika predškolskog odgoja.

9.3. Uzorak istraživanja

Sudionici istraživanja putem intervjua su osnivačice šumskog vrtića i šumskog ateljea te utemeljiteljice šumske pedagogije: gospođa Francesca Miličević, vlasnica vrtića „Šumska djeca“ u Puli i Elsa Demark Mazalović, vlasnica šumskog ateljea „Šumske boje – il bosco colorato“.

Drugi dio istraživanja proveden je putem ankete za roditelje djece koja polaze šumski vrtić, odnosno šumski atelje. Anketirano je ukupno 29 – ero roditelja. Istraživanje je provedeno pomoću Google obrasca čija je poveznica podijeljena putem Viber grupa u kojima su roditelji i odgojitelji.

9.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

Prvi dio istraživanja odnosi se na polustrukturirani intervju sa gospođom Francescom Miličević proveden 10. srpnja 2023. godine, te polustrukturirani intervju sa gospođom Elsom Demark Mazalović proveden 21. srpnja 2023. godine prilikom posjete šumskom ateljeu „Šumske boje – il bosco colorato“. Prema Bogi-Tumpić (2022) polustrukturirani intervju koristi unaprijed postavljena pitanja otvorenog tipa te je prednost korištenja otvorenih pitanja prilikom intervjuiranja to što ispitanici imaju veću slobodu u iznošenju

svojih misli i stavova. Intervju je sadržavao 16 pitanja, a odgovori su snimani putem diktafona i analizirani s ciljem prezentacije u radu.

Drugi dio istraživanja odnosi se na anketu stvorenu putem Google obrasca (upitnika) čija je poveznica prosljeđena roditeljima u Viber grupe napravljene od strane odgojitelja. Anketni upitnik sastojao se od 16 pitanja, odnosno dvije nezavisne varijable (spol i dob ispitanika), sedam pitanja višestrukog izbora, jedno pitanje otvorenog tipa te šest tvrdnji temeljenih na Likertovoj skali, gdje su ispitanici (roditelji djece koja pohađaju šumski vrtić/šumski atelje) dali odgovore koristeći specifične opcije, na ljestvici od 5 stupnjeva te se opredijelili za broj od 1 - 5 koji najviše odgovara njihovom mišljenju. Tijekom provođenja istraživanja u potpunosti se pridržavalo etičkog kodeksa. Roditeljima su na početku pružene smjernice o popunjavanju upitnika, jasno su im objašnjene svrhe uporabe prikupljenih podataka koji će se koristiti isključivo u znanstvene svrhe te im je zajamčena anonimnost. Istraživanje je provedeno na uzorku N=29 roditelja djece polaznika šumskog vrtića „Šumska djeca“ i šumskog ateljea „Šumske boje – il bosco colorato“.

9.5. Analiza podataka

Rezultati provedenog istraživanja podijeljeni su u dvije cjeline. Prva cjelina predstavlja spoznaje dobivene iz intervju s gospođom Francescom Miličević i Elsom Demark Mazalović, dok se u drugom dijelu prikazuju rezultati stavova roditelja djece koja pohađaju šumski vrtić/atelje o istraživanoj temi, prikupljeni putem Google obrasca (online ankete).

9.5.1. Analiza podataka dobivena intervjuima

Kako bi se dobila saznanja o tome kako funkcionira i djeluje vrtić „Šumska djeca“ u Puli, proveden je **intervju sa osnivačicom Francescom Miličević**, diplomiranom psihologinjom i certificiranom dadiljom.

1. Recite mi nešto više o sebi (koju ste školu završili, gdje i što ste prethodno radili)?

Na pitanje da kaže nešto više o sebi, gospođa Miličević govori kako je diplomirala kliničku psihologiju u Italiji te završila tečaj za dadilju. Također, navodi kako se nikad nije susrela sa radom u odgojno-obrazovnim ustanovama.

2. Kako ste došli na ideju otvaranja šumskog vrtića?

Na pitanje kako je došla na ideju otvaranja šumskog vrtića, gospođa Miličević odgovara kako ju je motivirao njen prvorođeni sin Mateo i ideja bezbrižnog djetinjstva provedenog u prirodi. S obzirom da joj u Puli nisu odgovarale ponuđene opcije odgoja i obrazovanja, započela je sa istraživanjem i upustila se u avanturu otvaranja vlastitog obrta, odnosno prvog šumskog vrtića.

3. Koje su, po Vašem mišljenju, prednosti šumske pedagogije te koje dobrobiti ista donosi u razvoju djeteta?

Nadalje, na pitanje koje su prednosti šumske pedagogije te koje dobrobiti ista donosi u razvoju djeteta, navodi prvenstveno boravak djece na svježem zraku koji pogoduje razvitku imuniteta. Ističe kako je u prvih sedam godina djetetova života kretanje osnovna potreba koja utječe na njihov razvoj, a upravo šumski vrtić nudi mogućnost neograničenog kretanja. Također, govori kako su u današnje vrijeme djeca sve više izložena tehnologiji, dok šumski vrtić omogućava djeci povezivanje s prirodom, kao i razvijanje ekološke svijesti i suosjećanja prema prirodi.

4. Možete li mi opisati kako izgleda jedan dan proveden u šumskom vrtiću?

Četvrto pitanje je opisnog karaktera, odnosno gospođa Miličević ukratko dočarava jedan dan proveden u šumskom vrtiću. Kao i ostali vrtići, dan u šumskom vrtiću započinje okupljanjem djece i pozdravljanjem djece s roditeljima. Naglašava kako je struktura vremena vrlo fleksibilna nasuprot „klasičnim“ vrtićima koji imaju određene aktivnosti u točno predviđeno vrijeme. Ističe kako je jutarnji krug centralni dio dana, gdje se svi međusobno povezuju. U krugu pretežno djeca zajedno s odgojiteljima razgovaraju, čitaju se priče, pjevaju pjesmice i sl. Nakon jutarnjeg kruga djeca imaju vremena za slobodnu igru i istraživanje. Nakon igre, djeca se pripremaju za ručak i popodnevni odmor. Nakon odmora i slobodne igre slijedi užina i odlazak kući.

5. Kome je namijenjen šumski vrtić te koliko može imati polaznika?

Pitanje koje se odnosi na to kome je namijenjen te koliko djece može pohađati šumski vrtić, odgovara da je namijenjen djeci rane i predškolske dobi od tri do šest godina, te da u skupini može boraviti dvanaestero djece. Dodaje kako je u sklopu udruge organiziran program „Djeca u prirodi“ gdje je uključeno još nekoliko djece koji borave po par sati u šumi.

6. Smatrate li da djeca danas premalo vremena borave u prirodi? Koji je razlog tome?

Na upit smatra li da djeca danas premalo vremena borave u prirodi te mogući razlog tome, slaže se da djeca premalo vremena borave u prirodi, a da većinu vremena provode ispred ekrana. Kao jedan od mogućih razloga navodi kako kod nas vlada kultura prezaštitničkog roditeljstva gdje su roditelji veoma oprezni. Također, smatra da je cjelokupno društvo zaboravilo ono najosnovnije, a to je da je djeci potrebna sloboda kretanja i doza rizične igre.

7. Jeste li mišljenja da djeca u šumskom vrtiću, tj. u prirodi bolje ili jednako razvijaju svoje potencijale i kompetencije nego u “klasičnim” dječjim vrtićima?

Na upit da li je mišljenja da djeca u šumskom vrtiću, tj. u prirodi bolje ili jednako razvijaju svoje potencijale nego u “klasičnim” dječjim vrtićima, odgovara da ovisi u kojem segmentu. Ističe kako se najčešće evaluira spremnost za školu (razvoj grafomotorike, pisanje, čitanje i učenje činjenica) što ne smatra najvažnijim, no ipak tu imaju prednost “klasični vrtići”. Šumski vrtić promovira slobodnu igru i kretanje, te se na takav način također razvija kako gruba tako i fina motorika, no ne nametnutim aktivnostima, već prateći interese djece. Objašnjava kako se u šumskom vrtiću njeguje mašta i kreativnost te se razvijaju neke ljudske kvalitete koje su zapravo temelj za kasniji uspjeh u životu.

8. Kakvi su dojmovi roditelja na šumski vrtić?

Na pitanje kakvi su dojmovi roditelja na šumski vrtić, gospođa Miličević odgovara da su pozitivni, no da svejedno roditelji imaju neke strahove i nedoumice koje onda kroz razgovor i suradnju s odgojiteljima nestaju. Navodi kako njeguju osjećaj zajednice te što više uključuju roditelje u rad vrtića. Naglašava kako prevladava topla, obiteljska atmosfera puna povjerenja i zajedničke suradnje roditelja i odgojitelja.

9. Kao što znate, vrijeme može biti nepredvidivo. Koji su za Vas ograničavajući faktori ne izlaska u prirodu? Koje aktivnosti onda provodite i gdje?

Vežano uz pitanje koji su ograničavajući faktori ne izlaska u prirodu, priznaje kako su u početku igrali "na sigurno", odnosno boravili u blizini zatvorenog prostora, no kaže kako cijelu prošlu godinu nisu nijednom boravili u zatvorenom prostoru, bez obzira na vremenske (ne)prilike. Naravno, ističe da bi djeca boravila u zatvorenom prostoru ukoliko postoji mogućnost jakog grmljavinskog nevremena. Kroz smijeh dodaje kako djeci boravak u zatvorenom prostoru bude kao odlazak na izlet, gdje znaju organizirati i gledanje filmova na projektoru, poput kina.

10. Djeca u šumskom vrtiću imaju slobodu istraživati svoje okruženje što može uključivati neke aktivnosti koje se mogu klasificirati kao "opasne" (dovode do ozljede djeteta). Jeste li možda imali sličnu situaciju i kako ste postupili?

Na pitanje je li se susrela sa situacijom koja uključuje aktivnosti koje mogu dovesti do ozljeda djeteta te kako je postupila, odgovara da je rizična igra dio šumskog vrtića te da se dosad nisu dogodile nikakve ozljede, osim nekoliko ogrebotina. Naglašava kako oni podržavaju rizičnu igru i kako ona nije opasna po život djeteta. Ističe kako djeca koja borave u šumskom vrtiću znaju svoje granice te ih svakodnevno pomiču. Iz tog razloga, govori kako se dijete neće, primjerice penjati više nego što osjeća da može, nego će se svakim danom popeti malo više, sve dok ne stigne do vrha.

11. Smatrate li da bi programi klasičnih dječjih vrtića trebali integrirati više aktivnosti na otvorenom?

Na upit smatra li da bi programi klasičnih dječjih vrtića trebali integrirati više aktivnosti na otvorenom, odgovara potvrdno. Smatra da boravak na otvorenom ne bi trebao biti ograničavajući, niti bi se strukturirane aktivnosti trebale stavljati "ispred" odlaska u prirodu.

12. Što vidite kao pozitivne strane šumskog vrtića, a što biste voljeli poboljšati?

Na pitanje što vidi kao pozitivne strane, a što bi voljela poboljšati, gospođa Miličević navodi da s obzirom da program nije verificiran od strane Ministarstva, te ne postoje mjere i poticaji koji bi olakšali početak rada nemaju financijsku pomoć (subvenciju) grada, što im je u početku prilično otežavalo. Govori kako se financiraju sami i uz pomoć roditelja, što je vrlo zahtjevno, te da bi bilo mnogo lakše kada bi postojali neki

zakonski okviru. S obzirom da se kategoriziraju kao obrt za čuvanje, traže se prostorni uvjeti kojima treba udovoljiti, iako djeca u unutarnjem prostoru borave minimalno vrijeme. Naglašava kako je u drugim državama za otvaranje šumskog vrtića dovoljna kamp kućica ili montažna kućica.

13. Što se tiče financiranja, dobivate li potporu od grada/općine, sponzora?

Na upit vezano za financijsku potporu, odgovara da se sami financiraju i uz pomoć roditelja koji su maksimalno uključeni. Govori kako je u početku bilo raznih sponzora i periodičnih skupljanja donacija.

14. Na koji način nabavljate potrebne materijale za aktivnosti s djecom?

Na pitanje vezano uz materijale, gospođa Miličević ističe kako se najviše koristi prirodni neoblikovani materijal iz šume. Umjetnički pribor i likovni materijal sami nabavljaju i uz pomoć roditelja. Govori kako sve što rade se najviše bazira na materijalu iz prirode koji se nadopunjuje s kupovnim materijalom.

15. S obzirom da je šumski vrtić mjesto istraživanja i kreativnosti, otkud vi crpите ideje? Što vam je nadahnuće?

Na pitanje što joj je nadahnuće u radu i otkud crpi ideje, gospođa Miličević navodi kako joj je najveće i jedino nadahnuće priroda, kao i odgojiteljima. Ističe kako se višesatnim boravkom u prirodi stvara unutarnji osjećaj povezanosti s prirodom. Navodi i kako priroda svojim ritmom i promjenama godišnjih doba, sama nameće aktivnosti. Objašnjava kako svi koji rade s djecom u prirodnom okruženju trebaju biti prisutni u trenutku i posjedovati vještine promatranja.

16. U Hrvatskoj nema puno šumskih vrtića. Što mislite, zbog čega je tako? Smatrate li da će se u budućnosti broj povećati?

Na zadnje pitanje, smatra li da će se u budućnosti broj šumskih vrtića povećati, odgovara potvrdno jer primjećuje da se mijenja svijest ljudi i da je primjetan sve veći interes za takav način rada. Navodi kako već sada primjećuje razliku i u „klasičnim“ vrtićima koji su uvidjeli prednost boravka u prirodi. Na potpitanje, zbog čega misli da dosad nije bilo tolike potrebe za šumskim vrtićima, odgovara da je moguće zbog prevelike zaštitničke kulture roditelja, kao i da Hrvatska nekako uvijek malo kaska za svijetom, s obzirom da je u inozemstvu šumski vrtić praksa već dugi niz godina, no vjeruje kako ćemo i mi ubrzo uhvatiti korak sa svijetom.

Kako bi se dobila saznanja o tome kako funkcionira i djeluje šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ u Novoj Vasi u Brtonigli, proveden je **intervju sa osnivačicom Elsom Demark Mazalović**, odgojiteljicom i strastvenom umjetnicom.

1. Recite mi nešto više o sebi (koju ste školu završili, gdje i što ste prethodno radili)?

Na pitanje da kaže nešto više o sebi, gospođa Elsa navodi kako je završila visoku odgojiteljsku školu u Puli na talijanskom odsjeku. Prethodno je radila u dječjem vrtiću „Kalimero“ u Brtonigli. Navodi kako je za nju to bilo jedno prekrasno iskustvo gdje je imala podršku ravnatelja i odlične kolegice. Kaže kako je vrtić „Kalimero“ usko surađivao sa lokalnom zajednicom i općinom te je radeći tamo stekla potrebno iskustvo i dobru praksu.

2. Kako ste došli na ideju otvaranja šumskog vrtića?

Na pitanje kako je došla na ideju otvaranja šumskog vrtića, gospođa Elsa odgovara kako jako voli prirodu, umjetnost i lokalnu baštinu te je htjela sve to zajedno povezati. Početna ideja bila je provedba raznih radionica (otprilike 2 – 3 puta tjedno) i suradnja sa raznim odgojno-obrazovnim ustanovama. No, otkrićem da ispod svoje kuće ima šumu u njenom vlasništvu, naglašava kako je osjetila da je upravo to mjesto gdje treba raditi s djecom. Napominje kako je zajedno sa suprugom u roku od 2 – 3 mjeseca sredila vrt i šumu, stavila oglas te rekla ukoliko se prijavi do četvero djece, napušta svoje stalno zaposlenje kao odgojiteljica i otvara vlastiti obrt, a upravo se to i dogodilo. Započela je sa šumskim ateljeom sa četvero prijavljeno djece.

3. Koje su, po Vašem mišljenju, prednosti šumske pedagogije te koje dobrobiti ista donosi u razvoju djeteta?

Nadalje, na pitanje koje su prednosti šumske pedagogije te koje dobrobiti ista donosi u razvoju djeteta, gospođa Elsa ističe da je to priroda sama po sebi. Navodi kako je priroda opuštajuća i umirujuća te djeluje povoljno na djecu (djeca se manje svađaju, puno se više dogovaraju i surađuju). Također, ističe kako je priroda okruženje koje pogoduje razvoju i korištenju svih pet osjetila.

4. Možete li mi opisati kako izgleda jedan dan proveden u šumskom vrtiću?

Četvrto pitanje je opisnog karaktera, odnosno gospođa Elsa ukratko dočarava jedan dan proveden u njenom šumskom ateljeu. Jutro započinje okupljanjem djece do nekih

8:30 h. Nakon okupljanja, djeca i odgojitelji zajedno sjednu u jutarnji krug gdje prvo započinju sa jutarnjim pozdravom, a nakon toga imaju ritmičke pjesmice koje se razlikuju ovisno o godišnjim dobima. Nakon jutarnjeg kruga, kreće doručak i odmah nakon slobodna igra djece. Nakon slobodne igre, slijedi vođena aktivnost koju je pripremila odgojiteljica. Po završetku vođene aktivnosti, djeca opet kreću u slobodnu igru sve do ručka. Prije ručka se čita bajka ili su djeca u kolu (element Waldorfske pedagogije). U kolu se pjevaju pjesmice kroz ritam i pokret, ovisno o godišnjem dobu. Tada slijedi popodnevni odmor i polazak kući. Početna ideja je bila da šumski atelje djeluje na pet sati, poput raznih udruga u Italiji. Mi smo krenuli sa šest sati, ali je potreba roditelja bila da se još malo produži vrijeme te je sada vrijeme šumskog ateljea od 7:30 do 15:00 h.

5. Kome je namijenjen šumski vrtić te koliko može imati polaznika?

Pitanje koje se odnosi na to kome je namijenjen te koliko djece može pohađati šumski vrtić, odgovara da je namijenjen prvenstveno roditeljima koji stvarno to žele za svoju djecu. Naglašava kada roditelj istinski želi takav pristup odgoju, primjećuje se velika razlika, jer su roditelji naša podrška i 100 % uključeni u cjelokupni rad. Rado se odazivaju na radne akcije više puta godišnje. Djeca koja mogu boraviti u šumskom ateljeu su u dobi od tri do šest godina. Jedne godine šumski atelje pohađalo je i dvoje djece mlađe od tri godine. Nema određenog broja djece koja mogu pohađati šumski atelje, već ukupni broj djece ovisi o broju prijavljenih, odnosno kolika je potreba. Ukoliko postoji mogućnost širenja skupine, zapošljava se dodatni odgojitelj kako bi sve funkcioniralo te se ne narušava odgojno-obrazovni rad. Gospođa Elsa navodi kako je prošle godine na početku bilo upisano devetero djece, a do kraja godine, skupina je brojila 14 – ero djece.

6. Smatrate li da djeca danas premalo vremena borave u prirodi? Koji je razlog tome?

Na upit smatra li da djeca danas premalo vremena borave u prirodi te mogući razlog tome, tvrdi kako djeca danas imaju sve manje vremena za slobodnu igru u prirodi, s obzirom da postoje mnoge izvanvrtićke aktivnosti koje djeca pohađaju. Ističe i kako su se roditelji danas potpuno posvetili roditeljstvu, te češće „nadgledaju“ djecu, nego što s njima zajedno nešto rade. Djeca danas nemaju puno slobode, a isto tako i tehnologija

dosta odmaže u aspektu provođenja vremena u prirodi (kroz smijeh govori kako je to još jedna priča sama za sebe).

7. Jeste li mišljenja da djeca u šumskom vrtiću, tj. u prirodi bolje ili jednako razvijaju svoje potencijale i kompetencije nego u "klasičnim" dječjim vrtićima?

Na upit da li je mišljenja da djeca u šumskom vrtiću, tj. u prirodi bolje ili jednako razvijaju svoje potencijale nego u "klasičnim" dječjim vrtićima, odgovara da veliku ulogu imaju odgojitelji. Naglašava kako i u „klasičnim“ vrtićima postoji mnogo odgojitelja koji daju sve od sebe, educiraju se i posvećuju se maksimalno svakom djetetu ponaosob. No slaže da postoji velika razlika između te dvije pedagogije. Smatra kako djeca u prirodi imaju puno više razvijenu empatiju, suosjećajnost i općenito su mirnija.

8. Kakvi su dojmovi roditelja na šumski vrtić?

Na pitanje kakvi su dojmovi roditelja na šumski vrtić, gospođa Elsa navodi kako im je ova pedagoška godina najbolja dosad jer se ove godine sve posložilo. Objašnjava kako sada djeluju već treću pedagošku godinu, te priznaje kako je prva godina bila malo teža. Smatra kako je puno roditelja htjelo nešto drugačije, ali nisu imali tu hrabrost da iskorače, iako govori da razumije osjećaje i nekakve sumnje roditelja jer je roditeljima ipak potrebna ta sigurnost. Drugim riječima, da dijete boravi u sigurnom okruženju okružen pouzdanim odraslim osobama. Sada, ističe kako sve više roditelja uviđa kako je njen šumski atelje potpuno sigurno mjesto u kojem rade odgojitelji koji imaju samo veliku ljubav prema njihovoj djeci, te da je svake godine sve više upita. Zadovoljna je jer su „puni“ za ovu i sljedeću pedagošku godinu.

9. Kao što znate, vrijeme može biti nepredvidivo. Koji su za Vas ograničavajući faktori ne izlaska u prirodu? Koje aktivnosti onda provodite i gdje?

Vezano uz pitanje koji su ograničavajući faktori ne izlaska u prirodu, kroz smijeh govori da samo onda kada djeca izraze želju da ostanu unutra. Naglašava kako je kod nas jako povoljna klima, nema toliko kiše, ni jakog vjetrova, zime nisu jako hladne, u odnosu na skandinavske zemlje gdje postoji velik broj šumskih vrtića. Ističe da povoljna klima u Hrvatskoj omogućava da što više vremena provode vani u prirodi i da se provodi šumska pedagogija.

10. Djeca u šumskom vrtiću imaju slobodu istraživati svoje okruženje što može uključivati neke aktivnosti koje se mogu klasificirati kao "opasne" (dovode do ozljede djeteta). Jeste li možda imali sličnu situaciju i kako ste postupili?

Na pitanje je li se susrela sa situacijom koja uključuje aktivnosti koje mogu dovesti do ozljeda djeteta te kako je postupila odgovara da ozbiljnijih ozljeda nije bilo. Smatra kako je sasvim u redu da dijete padne i digne se, jer to je nešto što nas može samo ojačati. Naglašava kako djeca svakodnevno provode vrijeme na neravnom terenu što razvija sve njihove motoričke vještine. Djeca s vremenom ojačaju, te sve rjeđe padaju. Ističe kako djeca poznaju svoje granice kretanja i postupno ih pomiču. Dijete se na početku neće popeti na stablo, no svakim danom, korak po korak, doći će do vrha. Zato djeca u šumskom vrtiću skoro nikad ne padnu, jer poznaju sebe, svoje granice te imaju osjećaj za okolinu. Ništa im nije nametnuto, nego prirodu svakim danom sve više istražuju dok im ona ne postane poznato, blisko i sigurno okruženje.

11. Smatrate li da bi programi klasičnih dječjih vrtića trebali integrirati više aktivnosti na otvorenom?

Na upit smatra li da bi programi klasičnih dječjih vrtića trebali integrirati više aktivnosti na otvorenom odgovara da to sve ovisi o položaju ustanove kao i o odgojiteljima koliko su spremni „dati sebe“. No, slaže se da bi programi klasičnih dječjih vrtića trebali uključivati da djeca što više vremena provode u prirodi.

12. Što vidite kao pozitivne strane šumskog vrtića, a što biste voljeli poboljšati?

Na pitanje što vidi kao pozitivne strane, a što bi voljela poboljšati, gospođa Elsa odgovara da bi svaki grad ili općina trebala poticati šumsku pedagogiju, šumske vrtiće i škole i sudjelovati u financiranju. Također, smatra da bi i Ministarstvo trebalo nuditi pomoć alternativnom pristupu pedagogiji.

13. Što se tiče financiranja, dobivate li potporu od grada/općine, sponzora?

Na upit vezano za financijsku potporu, odgovara kako je općini poslan upit vezano za sufinanciranje, no s obzirom da je bila otvorena nova vrtićka skupina te je bilo dovoljno mjesta, nismo mogli biti sufinancirani od strane općine. Iako nas ne podržavaju financijski, znam da općina podržava naš način rada. Naglašava kako su pomoć dobili i od raznih lokalnih tvrtki, posebice kod izgradnje zatvorenog prostora, odnosno kupole.

14. Na koji način nabavljate potrebne materijale za aktivnosti s djecom?

Na pitanje vezano uz materijale, odgovara kako ne koriste puno materijala, osim onih neoblikovanih materijala iz prirode. Gospođa Elsa govori o njejoj suradnji sa lokalnim stolarom koji uvijek rado s njima dijeli materijal. Nadalje, što se tiče likovnog materijala i pribora, gospođa Elsa odgovara da te stvari sami nabavljaju. Uvijek kupuju kvalitetne materijale, koje onda dugo vremena koriste.

15. S obzirom da je šumski vrtić mjesto istraživanja i kreativnosti, otkud vi crpите ideje? Što vam je nadahnuće?

Na pitanje što joj je nadahnuće u radu i otkud crpi ideje, gospođa Elsa kroz suze radosnice odgovara da su joj najveće nadahnuće njena djeca i roditelji koji su je jako puno toga naučili. Priča kako je u djetinjstvu zajedno s roditeljima sadila, kopala i često odlazila na polje i u vrt. Priznaje da joj se nekad nije ni dalo ići i da je imala „averziju“ prema sadnji, ali da je shvatila da je to nešto najbitnije, kada dijete zajedno sa svojim roditeljima i samo sa svojim rukama posadi, a kasnije i ubere plod. Naglašava tu povezanost s prirodom. Ističe kako je jednostavno slijedila ono što su njeni noni i preci radili. Govori kako su upravo tu oni držali svoje boškarine, a njen cilj tu je približiti djeci prirodu.

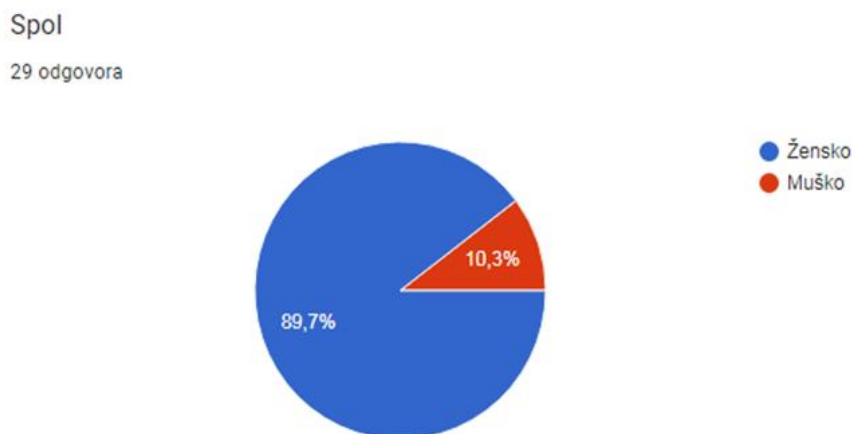
16. U Hrvatskoj nema puno šumskih vrtića. Što mislite, zbog čega je tako? Smatrate li da će se u budućnosti broj povećati?

Na zadnje pitanje, zbog čega smatra da u Hrvatskoj nema puno šumskih vrtića, odgovara da možda i nije tako, da postoji mogućnost da za neke ni ne znamo da postoje jer se ne ističu oglašavanjem zbog nepostojanja zakonskih okvira. Smatra kako je važno napraviti taj prvi korak, ohrabriti se i krenuti, prateći sebe i svoju dušu. Za kraj, govori kako je važno slijediti svoje snove jer samo tako će se ostvariti. Ponekad nije jednostavno, no trud se na kraju isplati jer radiš ono što voliš.

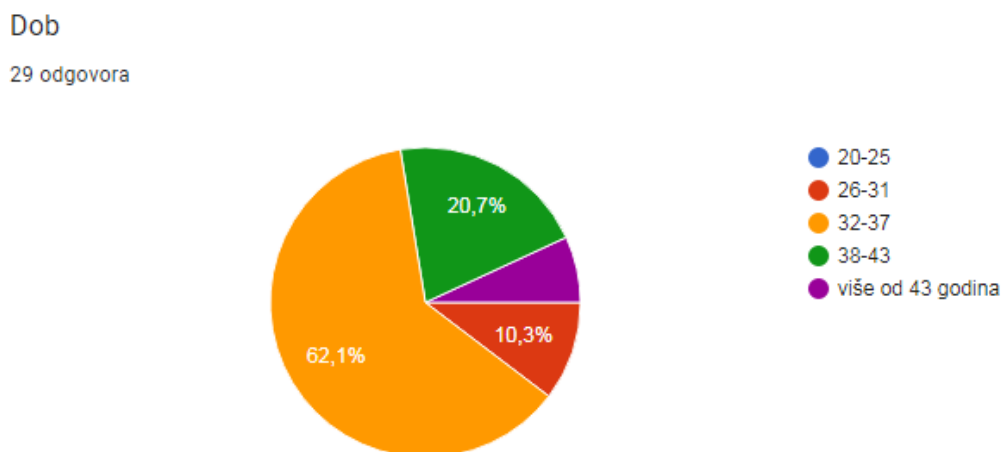
9.5.2. Analiza podataka dobivena anketom

U anketi o dobrobiti šumskog vrtića i šumske pedagogije sudjelovalo je 29 ispitanika, roditelja djece šumskog vrtića „Šumska djeca“ u Puli, te roditelja djece koja pohađaju šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“. Prvo pitanje odnosilo se na spol ispitanika. Troje ispitanika (10,3%) su muškog spola, dok je 26 – ero ispitanika (89,7%) ženskog spola.

Grafikon 1. Sudionici s obzirom na spol

Drugo pitanje odnosilo se na dob ispitanika. Što se tiče dobi ispitanika, prema rezultatima najbrojniji su ispitanici dobne skupine od 32-37 godina, odnosno N=18 (62,1%). U dobnoj skupini 26-31 godina bilo je N=3 što je 10,3% ispitanika, u dobnoj skupini 38-43 godina bilo je N=6 što čini 20,7% ispitanika. U dobnoj skupini više od 43 godina je samo N=2, odnosno 6,9% ispitanika, dok u dobnoj skupini od 20-25 godina nema ispitanika.

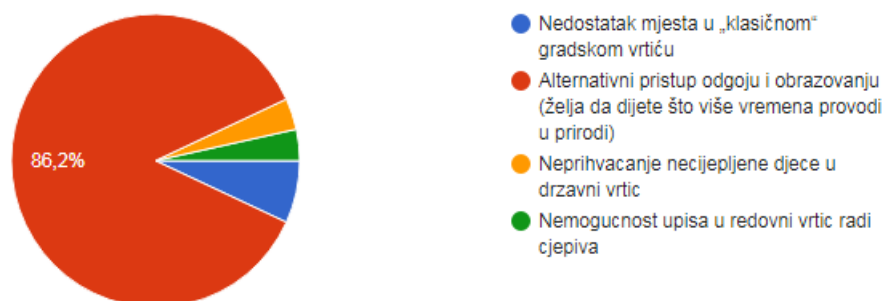

Grafikon 2. Sudionici s obzirom na dob

Razlog upisa u šumski vrtić ponuđen je opcijama: zbog nedostatka mjesta u „klasičnom“ gradskom vrtiću, zbog alternativnog pristupa odgoju i obrazovanju (želja da dijete što više vremena provodi u prirodi), te opcija ostalo gdje su roditelji imali mogućnost upisati vlastiti odgovor. Prema dobivenim rezultatima ankete, većina ispitanika, N=25, odnosno 86,2% upisala je djecu u šumski vrtić zbog alternativnog pristupa odgoju i obrazovanju. 6,9% ispitanika, odnosno N=2 upisalo je dijete u šumski vrtić zbog nedostatka mjesta u „klasičnom“ gradskom vrtiću, dok je N=2, odnosno 6,8% ispitanika odgovorilo pod ostalo: nemogućnost upisa u gradski vrtić zbog necijepljenja.

Razlog upisa u šumski vrtić

29 odgovora

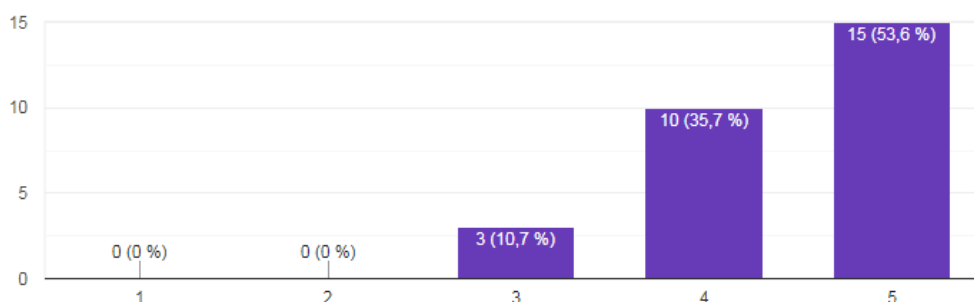

Grafikon 3. Razlog upisa u šumski vrtić

Ispitanici su u anketi putem Likertove skale, na tvrdnju: kao roditelj, osjećala sam se zadovoljno u šumskom vrtiću u protekloj pedagoškoj godini, većinom odgovorili da su se osjećali vrlo zadovoljno N=15 (53,6%). N=10, odnosno 35,7% ispitanika odgovorilo je da su se osjećali zadovoljno, te manje zadovoljno osjećalo se N=3 (10,7%).

Kao roditelj osjećala sam se zadovoljno u šumskom vrtiću u protekloj pedagoškoj godini.

28 odgovora

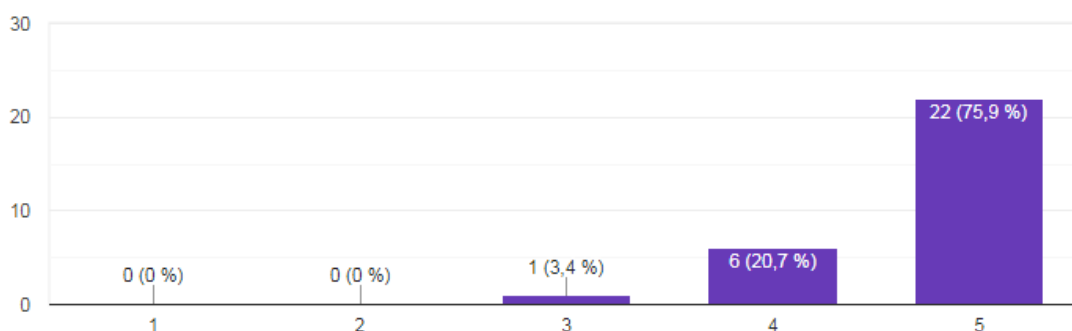

Grafikon 4. Zadovoljstvo roditelja u šumskom vrtiću prošle godine

Ispitanici su u anketi putem Likertove skale, na sljedeću tvrdnju: kao roditelj osjećala sam se dobrodošlo u šumskom vrtiću u protekloj pedagoškoj godini, većinom odgovorili da su se osjećali vrlo dobrodošlo, N=22, točnije 75,9% ispitanika. Dobrodošlim se osjećalo N=6, tj. 20,7% ispitanika, dok se manje dobrodošlo osjećao samo N=1 ispitanik (3,4%).

Kao roditelj osjećala sam se dobrodošlo u šumskom vrtiću u protekloj pedagoškoj godini.

29 odgovora

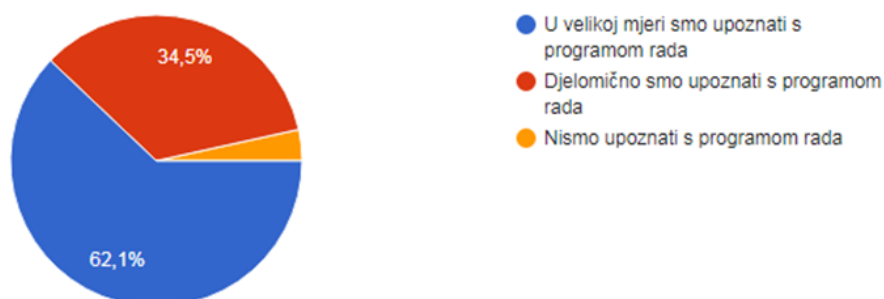

Grafikon 5. Osjećaj dobrodošlice u šumskom vrtiću prošle godine

Na pitanje koliko su roditelji upoznati s programom rada odgojne skupine njihovog djeteta, N=18, točnije 62,1% ispitanika je u velikoj mjeri upoznata s programom rada, N=10, odnosno 34,5% ispitanika je djelomično upoznato s programom rada, a samo N=1 ispitanik (3,4%) nije upoznat s programom rada.

Koliko ste upoznati s programom rada odgojne skupine Vašeg djeteta?

29 odgovora

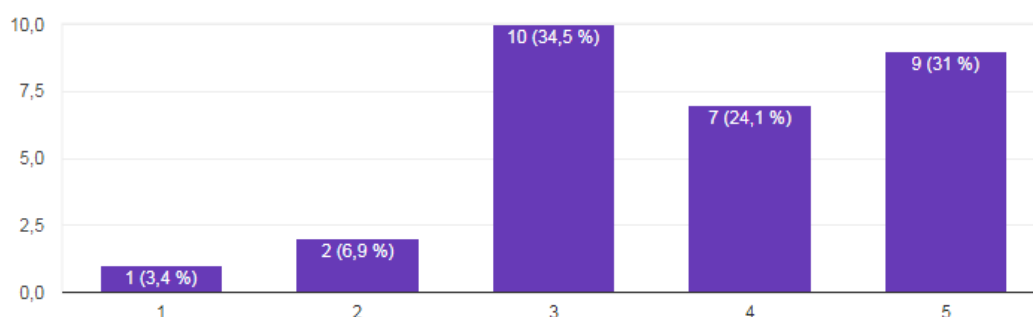

Grafikon 6. Informiranost roditelja s programom rada odgojne skupine djeteta

Prema grafičkom prikazu može se vidjeti da su ispitanici na sljedeću tvrdnju „Kao roditelj aktivno sam sudjelovao u radu šumskog vrtića“, odgovorili sljedeće: N=1 (3,4%) odgovorio je da uopće nije aktivno sudjelovao u radu šumskog vrtića, dok je N=2, odnosno, 6,9% ispitanika odgovorilo da nisu sudjelovali u radu šumskog vrtića. 34,5% ispitanika, točnije, N=10 odgovorilo je su djelomično sudjelovali u radu šumskog vrtića, dok je 24,1%, odnosno 7 ispitanika odgovorilo da su sudjelovali u radu šumskog vrtića, a N=9, tj. 31% ispitanika izjasnilo se da su aktivno sudjelovali u radu šumskog vrtića.

Kao roditelj aktivno sam sudjelovao u radu šumskog vrtića.

29 odgovora

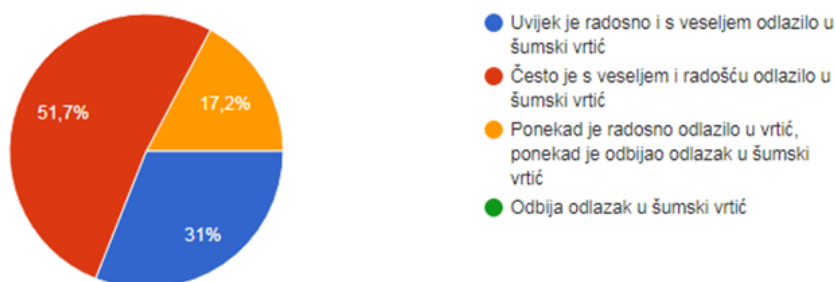

Grafikon 7. Aktivno sudjelovanje roditelja u radu šumskog vrtića

Na pitanje kako je dijete reagiralo na odlazak u šumski vrtić, 51,7%, odnosno N=15 ispitanika tvrdi kako je dijete uvijek radosno i s veseljem odlazilo u šumski vrtić, dok 31% ispitanika, točnije N=9 smatra kako je dijete često s veseljem i radošću odlazilo u šumski vrtić. N=5, odnosno 17,2% ispitanika izjavljuje kako je dijete ponekad radosno odlazilo, a ponekad odbijalo odlazak u šumski vrtić, dok nijedan ispitanik nije odgovorio da dijete odbija odlazak u šumski vrtić.

Kako je Vaše dijete reagiralo na odlazak u šumski vrtić?

29 odgovora

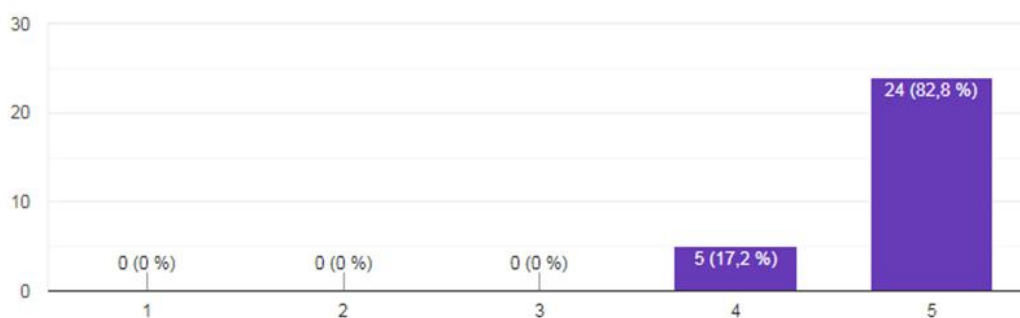

Grafikon 8. Reakcija djeteta na odlazak u šumski vrtić

Ispitanici su prepoznali pozitivan utjecaj boravka u šumi na motoričke sposobnosti djece. Naime, da dijete pokazuje bolje motoričke vještine poput: koordinacije, ravnoteže, trčanja, skakanja, u potpunosti se slaže N=24, odnosno 82,8% ispitanika, a 17,2%, točnije N=5 ispitanika slaže se kako dijete pokazuje poboljšane motoričke vještine tijekom boravka u prirodi, odnosno pohađanja šumskog vrtića.

Tijekom pohađanja šumskog vrtića dijete pokazuje bolje motoričke vještine (koordinacija, ravnoteža, trčanje, skakanje).

29 odgovora

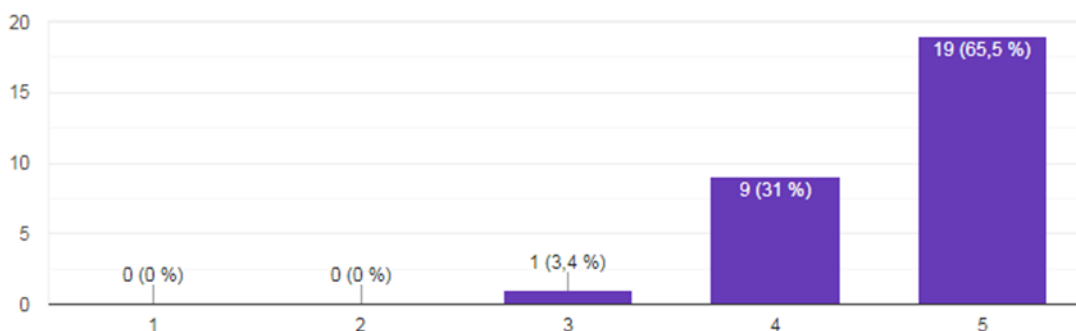

Grafikon 9. Bolje motoričke vještine tijekom pohađanja šumskog vrtića

Postotak pozitivnih izjava ispitanika o utjecaju odgoja i obrazovanja u prirodi na kreativnost i spontanost djeteta je visok. Naime, N=19, tj. 65,6% ispitanika u potpunosti se složilo da dijete pokazuje veću kreativnost i spontanost u dječjoj igri, 31%, točnije N=9 ispitanika slaže se da je dijete puno kreativnije i spontanije u igri, a samo N=1 (3,4%) ispitanik se djelomično slaže da je dijete kreativnije i spontanije u igri.

Tijekom pohađanja šumskog vrtića primjećujem da je dijete puno kreativnije i spontanije u igri.

29 odgovora

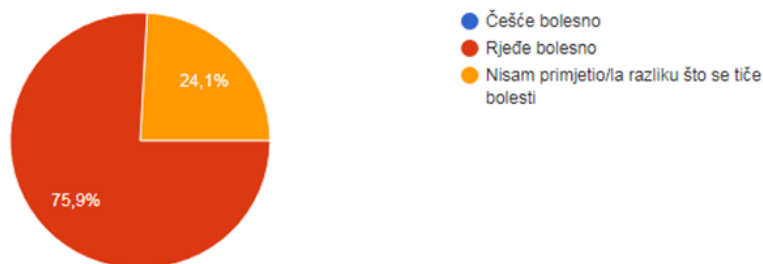

Grafikon 10. Veća kreativnost i spontanost djeteta tijekom pohađanja šumskog vrtića

Visok postotak ispitanika procjenjuje pozitivan utjecaj boravka u šumi na zdravstveni status djece. Naime, N=22, odnosno 75,9% ispitanika se slaže s tvrdnjom da je dijete rjeđe bolesno otkad pohađa šumski vrtić, dok je N=7 (24,1%) ispitanika nije primjetilo razliku što se tiče bolesti.

Od kad dijete pohađa šumski vrtić, odnosno većinu vremena provodi u prirodi ono je:

29 odgovora

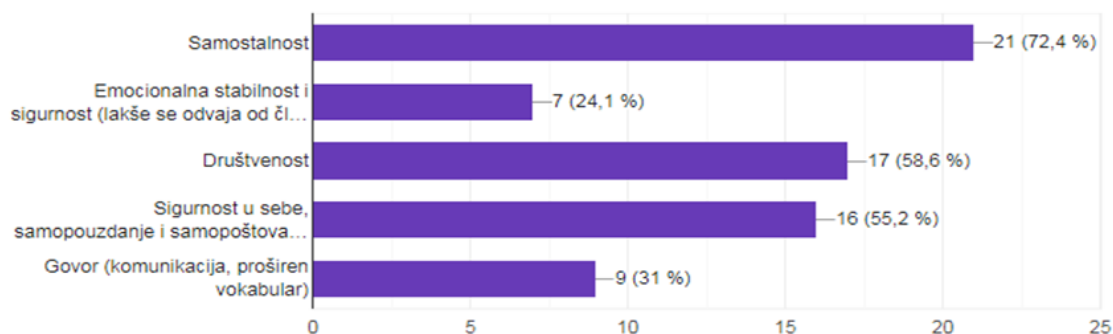
Grafikon 11. Učestalost bolesti djeteta od kad pohađa šumski vrtić

Na pitanje u čemu vide napredak djeteta tijekom protekle pedagoške godine, prema grafičkom prikazu može se vidjeti da većina ispitanika, njih N=21 (72,4%) vidi napredak kod djeteta što se tiče samostalnosti. N=7, odnosno 24,1% ispitanika vidi pomak kod djece u emocionalnoj stabilnosti i sigurnosti. Veliki postotak ispitanika, N=17, točnije 58,6% smatra kako su djeca poboljšala svoje u socijalne vještine, odnosno vide napredak u društvenosti. Odmah nakon društvenosti, N=16 (55,2%) ispitanika vidi napredak kod djeteta što se tiče samopouzdanja, samopoštovanja i sigurnosti u sebe. Što se tiče napretka u govoru, 31%, tj. N=9 ispitanika se složilo s tom tvrdnjom.

U čemu vidite napredak kod djeteta tijekom protekle pedagoške godine u šumskom vrtiću?

(moguće je odabrati više odgovora)

29 odgovora

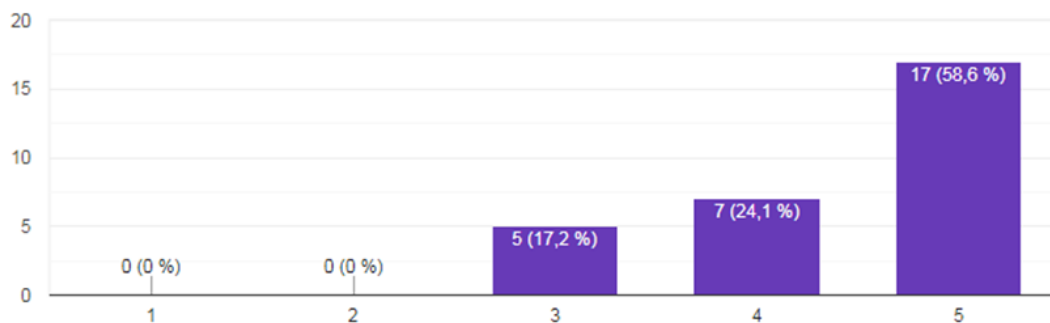

Grafikon 12. Napredak djeteta tijekom protekle pedagoške godine u šumskom vrtiću

Rezultat o stjecanju specifičnih prirodoslovnih znanja u šumskom vrtiću je očekivan. Većina ispitanika, njih N=17 (58,6%) smatra da dijete u potpunosti posjeduje više specifičnih znanja o prirodi, a N=7 (24,1%) smatra da dijete posjeduje više specifičnih znanja. Samo N=5 (17,2%) ispitanika se djelomično slaže sa ovom tvrdnjom.

Od kad moje dijete pohađa šumski vrtić posjeduje više specifičnih znanja o prirodi.

29 odgovora

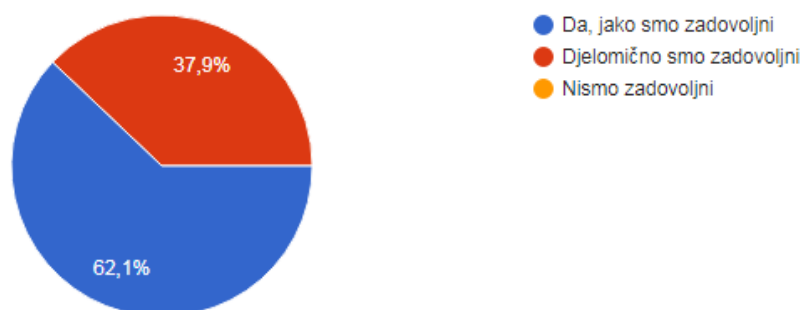

Grafikon 13. Povećanje znanja o prirodi od kad dijete pohađa šumski vrtić

Na pitanje jesu li zadovoljni prehranom u šumskom vrtiću, N=18, točnije, 62,1% ispitanika odgovara da je veoma zadovoljno prehranom, dok 37,9% odnosno N=11 ispitanika odgovara kako su djelomično zadovoljni prehranom u šumskom vrtiću. Nijedan ispitanik nije odabrao treću opciju, odnosno da nisu zadovoljni prehranom u šumskom vrtiću.

Jeste li zadovoljni prehranom u šumskom vrtiću?

29 odgovora

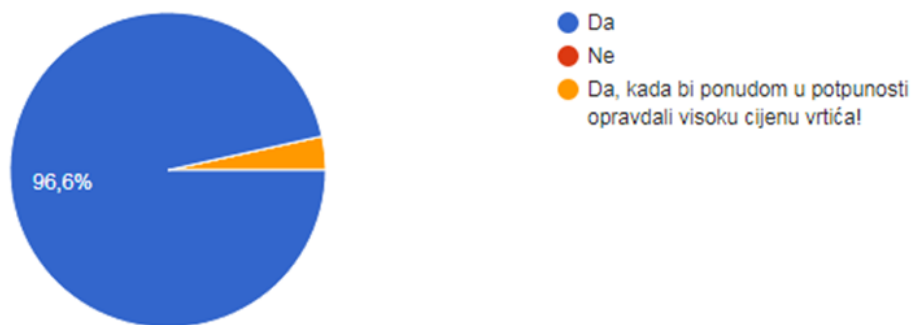
Grafikon 14. Zadovoljstvo prehranom u šumskom vrtiću

Na slobodno pitanje „Što Vam se posebno sviđa u radu s djecom u skupini Vašeg djeteta u šumskom vrtiću?“ ispitanici su dali razne odgovore. Većina ispitanika navodi kako im se sviđa boravak u prirodi na svježem zraku, povezanost s prirodom kao i nesputana slobodna igra djece. Također, ispitanici naglašavaju veliku povezanost i zajedništvo, kao i osobnost, posvećenost te individualni pristup odgojitelja kao stavke koje im se posebno sviđaju u radu s djecom. Neki ispitanici ističu da im se posebno dopadaju razne kreativne radionice, vegeterijanska kuhinja, znanja koja djeca posjeduju o prirodi, razne motoričke aktivnosti te priče i pjesme koje djeca uče u okruženju s prirodom.

Na zadnje pitanje, da li bi preporučili drugim roditeljima uključivanje djeteta u šumski vrtić, skoro svi ispitanici, odnosno 96,6%, točnije N=28 ispitanika preporučilo bi drugim roditeljima šumski vrtić, no N=1 (3,4%) preporučio bi šumski vrtić, ukoliko bi ponudom i sadržajem opravdao visoku cijenu vrtića.

Biste li drugim roditeljima preporučili šumski vrtić?

29 odgovora

Grafikon 15. Preporuka šumskog vrtića drugim roditeljima

10. ZAKLJUČAK

Šumski vrtići predstavljaju izuzetno vrijedan i sve više prihvaćen pristup u obrazovanju djece. Njihova jedinstvena kombinacija prirodne okoline i pedagoškog pristupa pruža brojne blagodati za razvoj djece na emocionalnom, fizičkom, socijalnom i intelektualnom nivou.

Tijekom dvadesetog stoljeća, došlo je do promjene percepcije djeteta i djetinjstva, što je rezultiralo razvojem alternativnih koncepcija odgoja i obrazovanja s holističkim pristupom dječjem razvoju. Djetetova uloga postala je aktivnija, s obzirom na njegovu osobnost i mišljenje. U skandinavskim zemljama priznat je odgoj u skladu s prirodom, koji promiče suvremeni pedagoški pristup, usmjeren prema djetetovoj perspektivi.

Rane i predškolske godine ključne su za oblikovanje temelja djetetove ličnosti i osobnosti. Šumska pedagogija pruža bogato i raznoliko iskustvo u prirodnom okruženju, što potiče dječju znatiželju, maštu i istraživački duh. Djeca imaju priliku upoznati se s biljnim i životinjskim svijetom te razviti dublje razumijevanje i poštovanje prema prirodi. Kroz igru u prirodi, djeca razvijaju motoričke vještine, snalažljivost i samostalnost, što je od ključne važnosti za njihov daljnji razvoj. Također, boravak u prirodi pruža brojne zdravstvene koristi, poput jačanja imunološkog sustava i smanjenja stresa. Šumska pedagogija i boravak djece u šumskim vrtićima doprinosi razvoju socijalnih vještina, potičući suradnju, timski rad i razumijevanje međusobnih potreba. Djeca uče komunicirati, dijeliti, te razvijaju osjećaj odgovornosti prema drugima i okolišu.

Boravak u šumskom vrtiću „Šumska djeca“ i u šumskom ateljeu „Šumske boje - il bosco colorato“ predstavljalo je za mene iznimno iskustvo koje je ostavilo dubok dojam. Šumski vrtić i šumski atelje odišu jedinstvenom atmosferom ispunjenom mirisom prirode, zvukovima ptica i šuštanjem lišća pod nogama. Primjećujem kod djece nezaustavljivu želju za avanturom, istraživanjem i otkrivanjem svijeta oko sebe. Posebno me impresionirala njihova snažna povezanost s okolišem, ljubav prema prirodi te izražena želja za njezinim očuvanjem.

Provedeni intervjui sa osnivačicama šumskog vrtića i ateljea, gospođom Francescom Miličević i Elsom Demark Mazalović, ostavili su snažan i inspirativan utisak na mene. Upoznavanje s njihovom vizijom i strašću koju su uložile u stvaranje ovakvih

obrazovnih ustanova, te priča o promicanju prirodne okoline kao idealnog okruženja za razvoj djece, duboko me dirnulo. Njihova predanost dječjem blagostanju, ekologiji i povezanosti s prirodom, potaknulo je divljenje i poštovanje prema njihovom radu. Intervjuiranje gospođe Miličević i gospođe Demark Mazalović donijelo mi je uzbudljivo iskustvo koje je nadahnulo moju vlastitu strast prema obrazovanju i pridonijelo širenju svijesti o važnosti povezanosti djece s prirodom.

Cilj istraživanja ovog diplomskog rada bio je utvrditi koje dobrobiti odgoja u skladu s prirodom primjećuju roditelji djece koja polaze šumski vrtić „Šumska djeca“ u Puli te šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ u Novoj Vasi, Brtonigla. Prema provedenoj anketi roditelji su se osjećali zadovoljno i dobrodošlo u šumskom vrtiću te su vrlo dobro upoznati s programom. Iz toga se može zaključiti kako prevladava osjećaj zajedništva, međusobne komunikacije i suradnje. Nadalje, svi roditelji primjećuju znatno poboljšane motoričke sposobnosti kod svoje djece, kao i veću kreativnost i spontanost djeteta u igri tijekom pohađanja šumskog vrtića. Većina roditelja isto tako primjećuje poboljšanje zdravstvenog statusa. Dječje kretanje u prirodi ima brojne pozitivne učinke na motorički razvoj i ukupno zdravlje djeteta. Stoga je važno poticati djecu da provode vrijeme na otvorenom, istražuju prirodu i uživaju u aktivnostima koje pruža prirodno okruženje. Prema mišljenju većine roditelja, njihova djeca rado odlaze u šumski vrtić i često im prenose doživljaje o igri s vršnjacima. Slobodna igra u prirodnom okruženju omogućava djeci aktiviranje čitavog unutarnjeg svijeta i osjećajnih iskustava, što izaziva osjećaj sreće i radosti. Roditelji također primjećuju veću samostalnost djece kao i sigurnost u sebe te posjedovanje više specifičnih znanja o prirodi.

Unatoč izazovima povezanim s prilagodbom na šumsko okruženje, nužno je poduzeti napore kako bi se šumski vrtići nastavili razvijati i širiti. Ključ za uspješno funkcioniranje ovakvih obrazovnih institucija leži u suradnji roditelja, pedagoških stručnjaka i lokalnih zajednica. Investiranje u ovakav oblik odgoja predstavlja ulaganje u budućnost i oplemenjuje društvo stvarajući svjesne i odgovorne građane. S obzirom na sve prednosti koje pružaju, šumski vrtići zaslužuju daljnju promociju i podršku kako bi što veći broj djece mogao iskusiti blagodat prirodnog okruženja i potaknuti svoj puni potencijal razvoja.

11. LITERATURA

1. Ayres, J. (2002). Dijete i senzorna integracija. Jastrebarsko: Naklada Slap.
2. Bogi-Tumpić, Lj. (2022). Odgoj u skladu s prirodom-šumski vrtić. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:667644> [Pristupljeno: 08.07.2023.]
3. Borišek, A. (2022). Učenje i istraživanje šume kroz igru. Pogled kroz prozor. Dostupno na: <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/tag/andreja-borisek/> [Pristupljeno: 12.07.2023.]
4. Busija, N. (2022). Značaj igre na otvorenom za suvremeno dijete. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:806551> [Pristupljeno: 18.07.2023.]
5. Bradašić, B. (2021). Rizična igra djece rane i predškolske dobi. Repository of Faculty of humanities and social sciences. Split. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:120730> [Pristupljeno: 28.07.2023.]
6. Carlgren, F. (1990). Odgoj ka slobodi: pedagogija Rudolfa Steinera. Zagreb: Društvo za waldorfsku pedagogiju.
7. Čolić, V. (2020). Odgoj i obrazovanje u prirodi djece rane i predškolske dobi. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:689228> [Pristupljeno: 08.07.2023.]
8. Došen Dobud, A. (2016). Dijete – istraživač i stvaralac (Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi). Zagreb: Alinea.
9. Galijan, A. (2021). Šumski vrtić. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:120645> [Pristupljeno: 08.07.2023.]
10. Humjan, A. (2020). Važnost boravka djece predškolske dobi na otvorenom. University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:863753> [Pristupljeno: 18.07.2023.]
11. Krkač Vadlja, L., Petković, M. (2015). Senzorna integracija. Dijete, vrtić, obitelj, 20 (77/78), 26-28. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/169924> [Pristupljeno: 18.07.2023.]

12. Križaj Grušovnik, J. (2022). Djeci je potrebna šuma. *Varaždinski učitelj*, 5 (8), 220-225. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/266835> [Pristupljeno: 24.07.2023.]
13. Lohf, S., Bestle-Korfer, R., Stollenwerk, A. (2014). Dođi, igrajmo se vani! – Budimo aktivni u igri s djecom. Split: Harfa.
14. Louv, R. (2015). Posljednje dijete u šumi: Ostvarenje.
15. Malnar, A., Punčikar, S., Štefanec, A., Vujičić, L. (2012). Poticajno okruženje: izazov za suradnju i istraživanje djece i odraslih. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18 (70), 4-7. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/123762> [Pristupljeno: 15.07.2023.]
16. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole*. Zagreb: Tipex d.o.o.
17. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica (Zagreb): Persona s.p.o.
18. Petrović – Sočo, B. (2007). *Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup*. Zagreb: Mali profesor.
19. Petrović – Sočo, B. (2009). *Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića*. Zagreb: Mali profesor.
20. Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikulumu ranog odgoja. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 123-136. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/118104> [Pristupljeno: 08.07.2023.]
21. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život (Odgoj neovisnosti i odgovornosti)*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
22. Rajić, V., Petrović-Sočo, B. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. *Školski vjesnik*, 64 (4), 603-620. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/153131> [Pristupljeno: 19.07.2023.]
23. Renz-Polster, H., Hüther, G. (2017). *Kako danas djeca rastu: priroda kao prostor za razvoj: novo viđenje dječjeg učenja, razmišljanja i iskustva*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
24. Rogulj, E. (2018). *Prikaz knjige: The SAGE handbook of Outdoor Play and Learning* autora Waller, T., A'riemalm-Hagser, E., Hansen Sandseter, E.B., Lee-

- Hammond, L., Lekies, K. i Wyver, S. (2017). *Educatio biologiae*, (4.), 110-114. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/216501> [Pristupljeno: 17.07.2023.]
25. Sandahl, I.D., Alexander, J.J. (2017). *Danski odgoj djece*. Zagreb: Egmont.
26. Sandahl, I.D. (2019). *Igra na danski način. Kako odgojiti uravnoteženu, otpornu i zdravu djecu*. Zagreb: Egmont.
27. Schepers, W., Van Liempd, I. (2010). *Avantura u prirodi. Djeca u Europi*, 2 (4), 2-3. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/123511> [Pristupljeno: 20.07.2023.]
28. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić – zajednica koja uči*. Zagreb: Spektar Media.
29. Šarčević, J. (2020). *Igra djece rane i predškolske dobi na otvorenom*. Repository of Faculty of humanities and social sciences. Split. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:415018> [Pristupljeno: 20.07.2023.]
30. Šturm, A. (2022). *Naša šumska učionica*. *Varaždinski učitelj*, 5 (10), 185-191. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/278635> [Pristupljeno: 29.07.2023.]
31. Valjan Vukić, V. (2012). *Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi*. *Magistra ladertina*, 7 (1), 123-132. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/99897> [Pristupljeno: 20.07.2023.]
32. Valjan Vukić, V. (2012). *Razumijevanje danskog šumskog školskog pristupa*. *Acta ladertina*, 9 (1), 0-0. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190107> [Pristupljeno: 10.07.2023.]
33. Zlatar, S., Klisanić, A. (2021). *Prirodno okruženje kao izazov za igru i učenje djece na otvorenome kroz partnerstvo s roditeljima*. *Krugovi detinjstva*, God. 9 Br. 1. Dostupno na: <https://www.krugovidetinjstva.edu.rs/index.php/home/article/view/1/10> [Pristupljeno: 20.07.2023.]
34. Žagar, L. (2018). *Usporedba Waldorfskih vrtića, Šumskih vrtića i vrtića po NTC sustavu*. Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:042258> [Pristupljeno: 14.07.2023.]

Internetski izvori

1. Čalić Šverko, G. (2019). Šumska pedagogija - "forest pedagogy " potiče suživot s prirodom. Dostupno na: <https://www.glasistre.hr/magazin/sumska-pedagogija-forest-pedagog-potice-suzivot-s-prirodom-djeca-ne-trebaju-vise-igracaka-ona-trebaju-izazove-i-to-bas-u-sumi-578530> [Pristupljeno: 09.07.2023.]
2. Europska mreža za šumsku pedagogiju „Forest pedagogics“ (2017). Dostupno na: <http://forestpedagogics.eu/portal/> [Pristupljeno: 09.07.2023.]
3. Gregory, A. (2017). Running Free in Germany's Outdoor Preschools. The New York Times Style Magazine. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2017/05/18/t-magazine/germany-forest-kindergarten-outdoor-preschool-waldkitas.html> [Pristupljeno: 13.07.2023.]
4. Grenac, D. (2014). Zašto u bogatim zemljama djecu tjeraju u šumu?. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/lifestyle/clanak/zasto-u-bogatim-zemljama-djecu-tjeraju-u-sumu-20140102> [Pristupljeno: 14.07.2023.]
5. Korlević, K. (2015). Povratak djece u prirodu: U šumskom vrtiću puževi su evergreen. Dostupno na: <https://www.mamatataja.hr/vrtic/vrticka-dob/korado-korlevic-o-povratku-djece-u-prirodu-u-sumskom-vrticu-puzevi-su-evergreen/> [Pristupljeno: 24.07.2023.]
6. Obrt za čuvanje djece Šumska djeca (2019). Dostupno na: <https://sumskadjeca.com/> [Pristupljeno: 11.07.2023.]
7. Park i aktivnosti za djecu Šumske boje – il bosco colorato (2020). Dostupno na: <https://www.sumskeboje.net/> [Pristupljeno: 20.07.2023.]
8. Petrović B. (2023). Ovo je djetinjstvo! Šumska djeca igraju se u blatu, spavaju među krošnjama, spretna su i zdrava. Dostupno na: <https://www.istra24.hr/politika-i-drustvo/foto-video-ovo-je-djetinjstvo!-sumska-djeca-igraju-se-u-blatu-spavaju-medu-krosnjama-spretna-su-i-zdrava> [Pristupljeno: 13.07.2023.]
9. Udruga Modelna šuma Istra. Dostupno na: <https://www.modelnasuma.hr/> [Pristupljeno: 09.07.2023.]
10. Udruga Silva.Rei. Centar za šumsku pedagogiju (2022). Dostupno na: <https://www.silvarei.org/> [Pristupljeno: 10.07.2023.]

12. POPIS FOTOGRAFIJA I GRAFIKONA

12.1. Popis fotografija

"Garderoba" - prostor za odlaganje stvari (iz privatne arhive autorice rada).....	31
"Jutarnji krug" (iz privatne arhive autorice rada)	32
"Centar kuhinje" (iz privatne arhive autorice rada).....	33
"Slobodno penjanje i skakanje u mrežama" (iz privatne arhive autorice rada)	33
"Uradi sam - ljuljačka" (iz privatne arhive autorice rada).....	34
"Uradi sam - ljuljačka" (iz privatne arhive autorice rada).....	34
"Farma" (iz privatne arhive autorice rada)	35
"Farma" (iz privatne arhive autorice rada)	35
"Zajednička šetnja šumom" (iz privatne arhive autorice rada)	36
"Izložba" (iz privatne arhive odgojiteljice Adriane Bertoncelj)	37
"Izložba" (iz privatne arhive odgojiteljice Adriane Bertoncelj)	37
"Izložba" (iz privatne arhive odgojiteljice Adriane Bertoncelj)	37
"Međusobno pomaganje pri pranju ruka" (iz privatne arhive autorice rada).....	38
"Zahvala prije ručka" (iz privatne arhive autorice rada).....	38
"Šumski toalet" (iz privatne arhive autorice rada)	39
"Ležaljka za odmor - hammock" (iz privatne arhive autorice rada)	39
"Rizična igra" (iz privatne arhive autorice rada)	40
"Jutarnji krug" (iz privatne arhive autorice rada)	44
"Vođenje životinja (koze, ovce) na ispašu" (iz privatne arhive autorice rada)	44
"Pjevanje i sviranje u krugu" (iz privatne arhive autorice rada)	45
"Šumski poligon" - razne ljuljačke i njihalice (iz privatne arhive autorice rada).....	46
"Šumski poligon" - ljestve za penjanje (iz privatne arhive autorice rada).....	46
"Šumski poligon" - viseći most (iz privatne arhive autorice rada).....	47
"Šumski poligon" - zip line (iz privatne arhive autorice rada)	47
"Glazbena radionica" (iz privatne arhive autorice rada)	48
"Radionica mokrog filcanja" (iz privatne arhive autorice rada).....	48
"Radionica mokrog filcanja" (iz privatne arhive autorice rada).....	49
"Vrt i zečevi" (iz privatne arhive autorice rada)	49
"Opuštanje u ležaljka (hammock)" (iz privatne arhive autorice rada).....	50
"Igra nogometa na velikoj livadi" (iz privatne arhive autorice rada).....	50

"Ulaz u zatvoreni prostor - kupola" (iz privatne arhive autorice rada)	51
"Unutarnji dio zatvorenog prostora - kupola" (iz privatne arhive autorice rada)	51
"Toalet" (iz privatne arhive autorice rada).....	51
"Popodnevni odmor - ležaljke za spavanje (hammock)" (iz privatne arhive autorice rada)	52

12.2. Popis grafikona

Grafikon 1. Sudionici s obzirom na spol	65
Grafikon 2. Sudionici s obzirom na dob	65
Grafikon 3. Razlog upisa u šumski vrtić.....	66
Grafikon 4. Zadovoljstvo roditelja u šumskom vrtiću prošle godine	66
Grafikon 5. Osjećaj dobrodošlice u šumskom vrtiću prošle godine.....	67
Grafikon 6. Informiranost roditelja s programom rada odgojne skupine djeteta	67
Grafikon 7. Aktivno sudjelovanje roditelja u radu šumskog vrtića	68
Grafikon 8. Reakcija djeteta na odlazak u šumski vrtić.....	68
Grafikon 9. Bolje motoričke vještine tijekom pohađanja šumskog vrtića.....	69
Grafikon 10. Veća kreativnost i spontanost djeteta tijekom pohađanja šumskog vrtića	69
Grafikon 11. Učestalost bolesti djeteta od kad pohađa šumski vrtić	70
Grafikon 12. Napredak djeteta tijekom protekle pedagoške godine u šumskom vrtiću	70
Grafikon 13. Povećanje znanja o prirodi od kad dijete pohađa šumski vrtić	71
Grafikon 14. Zadovoljstvo prehranom u šumskom vrtiću	71
Grafikon 15. Preporuka šumskog vrtića drugim roditeljima.....	72

13. PRILOZI

Prilog 1. Pitanja korištena u intervju

1. Recite mi nešto više o sebi (koju ste školu završili, gdje i što ste prethodno radili).
2. Kako ste došli na ideju otvaranja šumskog vrtića?
3. Koje su, po Vašem mišljenju, prednosti šumske pedagogije te koje dobrobiti ista donosi u razvoju djeteta?
4. Možete li mi opisati kako izgleda jedan dan proveden u šumskom vrtiću?
5. Kome je namijenjen šumski vrtić te koliko može imati polaznika?
6. Smatrate li da djeca danas premalo vremena borave u prirodi? Koji je razlog tome?
7. Jeste li mišljenja da djeca u šumskom vrtiću, tj. u prirodi bolje ili jednako razvijaju svoje potencijale i kompetencije nego u "klasičnim" dječjim vrtićima?
8. Kakvi su dojmovi roditelja na šumski vrtić?
9. Kao što znate, vrijeme može biti nepredvidivo. Koji su za Vas ograničavajući faktori ne izlaska u prirodu? Koje aktivnosti onda provodite i gdje?
10. Djeca u šumskom vrtiću imaju slobodu istraživati svoje okruženje što može uključivati neke aktivnosti koje se mogu klasificirati kao "opasne" (dovode do ozljede djeteta). Jeste li možda imali sličnu situaciju i kako ste postupili?
11. Smatrate li da bi programi klasičnih dječjih vrtića trebali integrirati više aktivnosti na otvorenom?
12. Što vidite kao pozitivne strane šumskog vrtića, a što biste voljeli poboljšati?
13. Što se tiče financiranja, dobivate li potporu od grada/općine, sponzora?
14. Na koji način nabavljate potrebne materijale za aktivnosti s djecom?
15. S obzirom da je šumski vrtić mjesto istraživanja i kreativnosti, otkud vi crpate ideje? Što vam je nadahnuće?
16. U Hrvatskoj nema puno šumskih vrtića. Što mislite, zbog čega je tako? Smatrate li da će se u budućnosti broj povećati?

Prilog 2. Anketa za roditelje o dobrobiti šumskog vrtića

Šumski vrtići u Istri

Poštovani roditelji,

pred Vama se nalazi anketa koja je dio istraživanja o dobrobiti šumskog vrtića i koja se provodi u svrhu izrade diplomskog rada "Šumski vrtići u Istri".

Molim Vas da izdvojite 3 minute Vašeg vremena za ispunjavanje ove ankete. Anketa je u potpunosti anonimna.

Hvala Vam na izdvojenom vremenu i suradnji.

Nikol Ivančić Pek, studentica 2. godine diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli

1. Spol

- Žensko
- Muško

2. Dob

- 20 – 25
- 26 – 31
- 32 – 37
- 38 – 43
- više od 43 godine

3. Razlog upisa u šumski vrtić

- Nedostatak mjesta u „klasičnom“ gradskom vrtiću
- Alternativni pristup odgoju i obrazovanju (želja da dijete što više vremena provodi u prirodi)
- Ostalo

4. Kao roditelj osjećala sam se zadovoljno u šumskom vrtiću u protekloj pedagoškoj godini.

1   2   3   4   5

Osjećao/la sam se nezadovoljno   Osjećao/la sam se zadovoljno

5. Kao roditelj osjećala sam se dobrodošlo u šumskom vrtiću u protekloj pedagoškoj godini.

1   2   3   4   5

Nisam se uopće osjećao/la dobrodošlo   U potpunosti sam se osjećao/la dobrodošlo

6. Koliko ste upoznati s programom rada odgojne skupine Vašeg djeteta?

- U velikoj mjeri smo upoznati s programom rada
- Djelomično smo upoznati s programom rada
- Nismo upoznati s programom rada

7. Kao roditelj aktivno sam sudjelovao u radu šumskog vrtića.

1   2   3   4   5

Nisam uopće sudjelovao/la u radu šumskog vrtića   Aktivno sam sudjelovao/la u radu šumskog vrtića

8. Kako je Vaše dijete reagiralo na odlazak u šumski vrtić?

- Uvijek je radosno i s veseljem odlazilo u šumski vrtić
- Često je s veseljem i radošću odlazilo u šumski vrtić
- Ponekad je radosno odlazilo u vrtić, ponekad je odbijao odlazak u šumski vrtić
- Odbija odlazak u šumski vrtić

9. Tijekom pohađanja šumskog vrtića dijete pokazuje bolje motoričke vještine (koordinacija, ravnoteža, trčanje, skakanje).

	1	2	3	4	5	
Uopće se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	U potpunosti se slažem

10. Tijekom pohađanja šumskog vrtića primjećujem da je dijete puno kreativnije i spontanije u igri.

	1	2	3	4	5	
Uopće se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	U potpunosti se slažem

11. Od kad dijete pohađa šumski vrtić, odnosno većinu vremena provodi u prirodi ono je:

- Češće bolesno
- Rjeđe bolesno
- Nisam primjetio/la razliku što se tiče bolesti

12. U čemu vidite napredak kod djeteta tijekom protekle pedagoške godine u šumskom vrtiću?

(moguće je odabrati više odgovora)

- Samostalnost
- Emocionalna stabilnost i sigurnost (lakše se odvaja od članova obitelji, manje je plačljivo, rjeđe se ljuti)
- Društvenost
- Sigurnost u sebe, samopouzdanje i samopoštovanje
- Govor (komunikacija, proširen vokabular)
- Ostalo

13. Od kad moje dijete pohađa šumski vrtić posjeduje više specifičnih znanja o prirodi.

	1	2	3	4	5	
Uopće ne smatram	☐	☐	☐	☐	☐	Smatram u potpunosti

14. Jeste li zadovoljni prehranom u šumskom vrtiću?

- Da, jako smo zadovoljni
- Djelomično smo zadovoljni
- Nismo zadovoljni
- Ostalo

15. Što Vam se posebno sviđa u radu s djecom u skupini Vašeg djeteta u šumskom vrtiću?

---

16. Biste li drugim roditeljima preporučili šumski vrtić?

- Da
- Ne
- Ostalo

14. SAŽETAK

Diplomski rad „Šumski vrtići u Istri“ istražuje koncept šumskih vrtića kao inovativne i sve popularnije obrazovne prakse u ranom djetinjstvu. Fokusiran na primjenu šumske pedagogije u obrazovanju djece, rad istražuje ključne karakteristike ovakvih vrtića, kao što su integracija s prirodnim okolišem, igra u prirodi, i poticanje raznolikih aspekata djetetova razvoja: emocionalnog, fizičkog, socijalnog i intelektualnog.

U uvodnom dijelu, rad istražuje teorijski okvir šumske pedagogije, njezin povijesni razvoj te suvremene pristupe u obrazovnom kontekstu. Nadalje, istražuje se važnost ranih i predškolskih godina za oblikovanje temelja djetetove ličnosti i osobnosti, te uloga prirode kao ključnog čimbenika u poticanju kreativnosti i istraživačkog duha kod djece. Također, spominje se važnost rizične igre na cjelokupni razvoj djeteta i navode se razne igre i aktivnosti koje u šumi s djecom mogu pružiti nevjerojatno iskustvo i povezivanje s prirodom.

Istraživački, odnosno središnji dio rada predstavlja analizu konkretnih primjera: šumskog vrtića „Šumska djeca“ u Puli i šumskog ateljea „Šumske boje – il bosco colorato“, uključujući intervju sa osnivačicama, gospođom Francescom Miličević i gospođom Elsom Demark Mazalović. Kroz ove primjere, istražuje se njihova vizija, motivacija i strast u stvaranju ovakvih obrazovnih ustanova, te njihov pristup u radu s djecom. U istraživačkom dijelu rada, pruža se analiza rezultata online ankete provedene među roditeljima djece koja pohađaju šumski vrtić „Šumska djeca“ u Puli i šumski atelje „Šumske boje – il bosco colorato“ u Novoj Vasi, Brtonigla. Na temelju provedenih intervjuova i analize, rad zaključuje da su šumski vrtići izuzetno vrijedan pristup u obrazovanju djece, pružajući bogato iskustvo u prirodnom okruženju i potičući razvoj dječje znatiželje, mašte i samostalnosti. Osim toga, boravak u prirodi ima pozitivne učinke na zdravlje djece i povezanost s okolišem, te potiče ljubav prema prirodi i njezinom očuvanju.

Zaključno, diplomski rad „Šumski vrtići u Istri“ naglašava važnost šumskih vrtića kao poticajnog okruženja za dječji razvoj te ističe potrebu za daljnjim istraživanjima i promicanjem ovakvih obrazovnih praksi u skladu s potrebama suvremenog društva i djece.

KLJUČNE RIJEČI: šumski vrtić, šumska pedagogija, priroda, slobodna igra, dobrobiti

15. SUMMARY

The master's thesis „Forest Kindergartens in Istria“ explores the concept of forest kindergartens as innovative and increasingly popular educational practices in early childhood. Focused on the application of forest pedagogy in children's education, the thesis investigates key characteristics of such kindergartens, such as integration with the natural environment, outdoor play, and fostering diverse aspects of child development: emotional, physical, social, and intellectual.

In the introduction, the thesis explores the theoretical framework of forest pedagogy, its historical development, and contemporary approaches in the educational context. Furthermore, it examines the significance of early and preschool years in shaping the foundation of a child's personality and character, as well as the role of nature as a crucial factor in stimulating creativity and curiosity in children. The importance of risky play on overall child development is also mentioned, along with various games and activities that can provide incredible experiences and connection with nature in the forest setting.

The research part, or the central part of the thesis, presents an analysis of specific examples: the forest kindergarten „Šumska djeca“ in Pula and the forest atelier „Šumske boje – il bosco colorato“, including interviews with the founders, Mrs. Francesca Miličević and Mrs. Elsa Demark Mazalović. Through these examples, the thesis explores their vision, motivation, and passion in creating such educational institutions and their approach to working with children. In the research section, an analysis of the results of an online survey conducted among parents whose children attend the forest kindergarten „Šumska djeca“ in Pula and the forest atelier „Šumske boje – il bosco colorato“ in Nova Vas, Brtonigla is provided. The research aims to identify the benefits that parents have observed in their children as attendees of the forest kindergarten and analyze parents' satisfaction with this approach to education. Based on the interviews and analysis, the thesis concludes that forest kindergartens are highly valuable for children's education, providing rich experiences in a natural environment and fostering children's curiosity, imagination, and independence. Additionally, spending time in nature has positive effects on children's health and environmental connection, promoting love for nature and its preservation.

In conclusion, the master's thesis „Forest Kindergartens in Istria“ emphasizes the importance of forest kindergartens as an enriching environment for children's development and highlights the need for further research and promotion of such educational practices in accordance with the needs of contemporary society and children.

KEYWORDS: forest kindergarten, forest pedagogy, nature, free play, benefits